

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра комп'ютерних мультимедійних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О.А. Бобарчук

« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ “БАКАЛАВР”

Тема: «Макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)»»

Виконавець: _____ Анастасія АДАМЕНКО

Керівник: _____ д.п.н., професор Світлана ЛОБОДА

Нормоконтролер: _____ Світлана ГАЛЬЧЕНКО

КИЇВ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра комп'ютерних мультимедійних технологій

Спеціальність 186 Видавництво та поліграфія

Освітньо-професійна програма Технології електронних мультимедійних видань

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.А. Бобарчук

«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Адаменко Анастасії Дмитрівни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти в родовому відмінку)

1. Тема роботи Макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»

затверджена наказом ректора від «26» березня 2024 р. № 440/ст.

2. Термін виконання роботи: з 13.05.2024 р. по 27.05.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: теоретичні відомості, текстовий та ілюстративний матеріал для створення макету.

4. Зміст пояснювальної записки: Теоретичні основи проектування енциклопедичних біографічних словників. Етапи проектування біографічних словників. Практична реалізація макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: презентаційний матеріал, макет обкладинки та макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)».

6. Календарний план–графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Ознайомитися з постановкою задач.	13.05.2024	
2.	Провести аналіз предметної області.	14.05.2024 – 15.05.2024	
3.	Розглянути специфіку і провести аналіз схожої тематики.	16.05.2024	
4.	Визначити етапи проектування енциклопедичних біографічних словників.	17.05.2024	
5.	Визначити засоби і методи створення макету енциклопедичного біографічного словника.	18.05.2024 – 21.05.2024	
6.	Обґрунтувати концепцію макету енциклопедичного біографічного словника.	22.05.2024	
7.	Розробити дизайн і програмно створити макет енциклопедичного біографічного словника.	23.05.2024 – 26.05.2024	
8.	Підготувати презентаційний матеріал.	27.05.2024	

7. Дата видачі завдання: «13» травня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Лобода С.М.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання

_____ Адаменко А.Д.
(підпис здобувача вищої освіти) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»» МІСТИТЬ ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РОБОТИ – 71 сторінок, 36 рисунків, список використаної літератури включає 37 джерел.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ, СЛОВНИК, ВИДАННЯ, ПОЛІГРАФІЯ, ADOBE PHOTOSHOP, INDESIGN, ВЕРСТКА, ДРУК, ОБКЛАДИНКА, БРОШУРА

Об'єкт дослідження: енциклопедичні біографічні словники, як вид друкованої продукції.

Предмет дослідження: структурні елементи макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)».

Мета кваліфікаційної роботи – створення макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»

Методи дослідження – теоретичні загальнонаукові: аналіз – для визначення особливих характеристик та визначення основних складових; узагальнення – для формулювання спільного поняття, в якому мають місце головні характеризуючі об'єкти даної роботи; порівняння – для визначення та обґрунтування вибору програмного забезпечення; специфічні наукові: проектування, макетування – створення та верстка макету.

Технічні й програмні засоби – текстовий редактор *Microsoft Word*, графічний редактор *Adobe Photoshop*, програма для верстки *Adobe InDesign*.

Практичне значення отриманих результатів: результати роботи рекомендується використовувати при підготовки наукових статей, тез, доповідей, розробки навчальних посібників.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МАКЕТУ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА	10
1.1. Енциклопедичний біографічний словник як тип довідкового видання.....	10
1.2. Чинні стандарти для випуску енциклопедичного біографічного словника	13
1.3. Розвиток енциклопедичних біографічних словників та їх культурне значення.....	14
1.4. Укладання енциклопедичних біографічних словників.....	18
1.5. Сучасні тенденції у створенні енциклопедичних біографічних словників.....	24
1.6. Технології та процеси друку енциклопедичних біографічних словників.....	28
1.7. Контроль якості поліграфічної продукції.	34
Висновок до розділу	37
РОЗДІЛ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	39
2.1. Макетування видання в <i>Adobe InDesign</i>	39
2.2. Редагування зображень в <i>Adobe Photoshop</i>	41
2.3. Редагування векторних ілюстрацій в <i>Adobe Illustrator</i>	44
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ МАКЕТУ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)».....	47
3.1. Етапи створення енциклопедичного біографічного словника.....	47
3.2. Концептуалізація, планування, дослідження та створення контенту	47

3.3. Розробка дизайну для макету енциклопедичного біографічного словника	48
3.4. Аналіз та створення концепції дизайну	52
3.5. Практична реалізація	54
3.5.1. Створення обкладинки видання	54
3.5.2. Створення макету видання	57
Висновки до розділу	60
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	67

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ

- Енциклопедія** – це довідкове видання, яке включає інформацію з різних галузей знань, організовану у вигляді алфавітної чи тематичної системи.це різноманітна інформація або матеріали, які створюються та використовуються для розваг, передачі знань, виклику певного спектру емоцій, або задля підтримки комунікації між користувачами.
- Довідкові видання** – це літературні твори, які надають коротку, систематизовану інформацію з різних областей знань для швидкого використання та пошуку.
- Словник біографічний** – це довідкове видання, що містить короткі описи життя та досягнень осіб.
- Словник енциклопедичний** – це видання, яке поєднує означення термінів та їх енциклопедичний зміст, надаючи розширену інформацію про поняття.
- Графічний редактор** – це програмне забезпечення для редагування та маніпулювання графічними об'єктами, зображеннями чи фотографіями.
- Текстовий редактор** – це програма для створення та редагування текстового контенту.
- Макет** – це візуальне відображення структури та композиції елементів на сторінці або екрані перед їхнім остаточним розміщенням.

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному світі, де інформація розповсюджується зі швидкістю світлового потоку, створення енциклопедичного біографічного словника є надзвичайно актуальним завданням. Особливо важливим є видання, приурочене до видатних постатей в галузі освіти та педагогіки, які зробили значний внесок у розвиток освітніх ідей та практик. Однією із ключових галузей, яка вимагає системного підходу до дослідження та узагальнення історичної спадщини, є педагогіка України від другої половини ХІХ століття до початку ХХІ століття.

Актуальність створення макету енциклопедичного біографічного словника "Педагоги України" полягає в потребі збереження і передачі цінного педагогічного досвіду, вивчення внеску видатних освітян у суспільний розвиток, а також у стимулюванні подальших досліджень в області педагогіки. Період від другої половини ХІХ століття до початку ХХІ століття є ключовим для розуміння еволюції системи освіти в Україні, формування освітніх ідеалів та розвитку педагогічних течій.

Макет енциклопедичного біографічного словника дозволить систематизувати інформацію про освітній внесок окремих особистостей, розкривати особливості їхнього педагогічного підходу та виявляти взаємозв'язки між різними етапами розвитку педагогічної думки в Україні. Крім того, такий словник буде цінним джерелом для вивчення та порівняння педагогічних традицій, сприяючи розумінню динаміки змін у сфері освіти.

Створення макету енциклопедичного біографічного словника "Педагоги України" відзначається важливістю для вчених, педагогів, студентів та всіх, хто цікавиться історією та сучасністю освіти в Україні. Цей проект не лише висвітлить славетні імена педагогічної спільноти, але й сприятиме формуванню національної педагогічної ідентичності, розкриваючи багатство педагогічної думки та досягнень в історії української освіти.

Об’єкт дослідження: енциклопедичні біографічні словники, як вид друкованої продукції.

Предмет дослідження: структурні елементи макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)».

Мета кваліфікаційної роботи – створення макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»

Для досягнення поставленої мети було виконано наступні **завдання:**

– здійснити аналіз теоретичних засад розробки енциклопедичного біографічного словника;

– визначити етапи та методи створення енциклопедичного біографічного словника як виду довідкових видань;

– здійснити аналіз та обрати програмне забезпечення для формування та створення макету;

– розробити макет енциклопедичного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)».

Технічні та програмні засоби: текстовий редактор *Microsoft Word*, графічний редактор *Adobe Photoshop*, програма для верстки *Adobe InDesign*.

Наукова новизна: наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше було виконано розробку макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)» у друкованому та електронному вигляді для Державної науково–педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського (Довідка про впровадження № _____ від «___» _____ 2024 р.).

Практичне значення отриманих результатів: результати роботи рекомендується використовувати при підготовки наукових статей, тез, доповідей, розробки навчальних посібників.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МАКЕТУ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА

1.1. Енциклопедичний біографічний словник як тип довідкового видання

Видання довідкове – це публікації коротких відомостей наукового чи прикладного характеру, розміщеному у порядку, зручному для їх швидкого пошуку, але не придатного до послідовного читання. Довідкові видання виконують важливу функцію у задоволенні інформаційних потреб читача. Видання можуть бути орієнтовані на різні аудиторії – від початківців до досвідчених спеціалістів. Вони можуть бути універсальними, охоплюючи широкий спектр тем, або навпаки, вузько спеціалізованими, фокусуючись на певній області знань.

До різновидів довідкових видань відносяться енциклопедії, енциклопедичні та біографічні словники.

Енциклопедія – довідкове видання, зведення основних відомостей з однієї чи декількох галузей знань та практичної діяльності, викладених у коротких статтях, розташованих за абеткою їх назв або в систематичному порядку.

Різновиди енциклопедій:

- за читацькою адресою – для дітей, фахівців, масового читача;
- за змістом – універсальні/загальні, спеціалізовані (галузеві, тематичні, персональні, регіональні);
- за структурою – алфавітні, систематичні, алфавітно–систематичні;
- за обсягом – великі (понад 12 т.), малі (10– 12 т.), короткі (3–6 т.), енциклопедичні словники (1–2 т.);
- за форматом – настільні (84x108 /16), портативні (70x108/16, 70 x 100 /16), кишенькові (75x90/32).

Виданню енциклопедії передують розробка тематичного плану (розподілу загального обсягу статей за їхніми типами та дисциплінами) і словника (повного переліку термінів, які увійдуть до видання). Крім того, науково-редакційна рада видавництва разом із редакційною колегією відповідної енциклопедії розробляють методичні рекомендації з підготовки статей та пам'ятку автора статті, примірники яких передають кожному авторові.

Створення енциклопедичного видання високого наукового рівня потребує не тільки залучення широкого кола визначних авторів-учених, а й редакційного колективу високої кваліфікації, який має багаторічний досвід роботи зі створення подібних видань[1].

Енциклопедичний словник – енциклопедія, матеріал у якій розташований в алфавітному порядку. Це однотомне, зрідка багатотомне довідкове видання, що містить в узагальненому вигляді основні відомості з однієї або декількох галузей знань або практичної діяльності, викладені у вигляді коротких статей, не супроводжувані списками літератури («Енциклопедичний словник юного хіміка», «Книгознавство. Енциклопедичний словник» тощо)[2].

Словник біографічний – словник, у якому біографічний матеріал про тих чи інших осіб доповнюють списками їхніх творів і літератури про них.

Укладання енциклопедичного біографічного словника – задача не із простих. Це наукова праця, яка вимагає повного розуміння понятійного апарату та ретельного структурування інформації. Концепція енциклопедичного біографічного словника ґрунтується на систематичній організації інформації. Різновид такого словника виходить за рамки простого біографічного нарису, він потребує високий рівень компіляції і має на меті передати сутність видатних діячів у певній галузі чи дисципліні та їхній історичний вплив. Обсяг і фокус такого літературного твору мають першорядне значення, оскільки вони визначають межі, в яких розгортаються біографії. У сфері педагогіки, наприклад, часові параметри можуть варіюватися від другої половини ХІХ до початку ХХІ століття, що дозволяє детально дослідити розвиток педагогічної думки і практики.

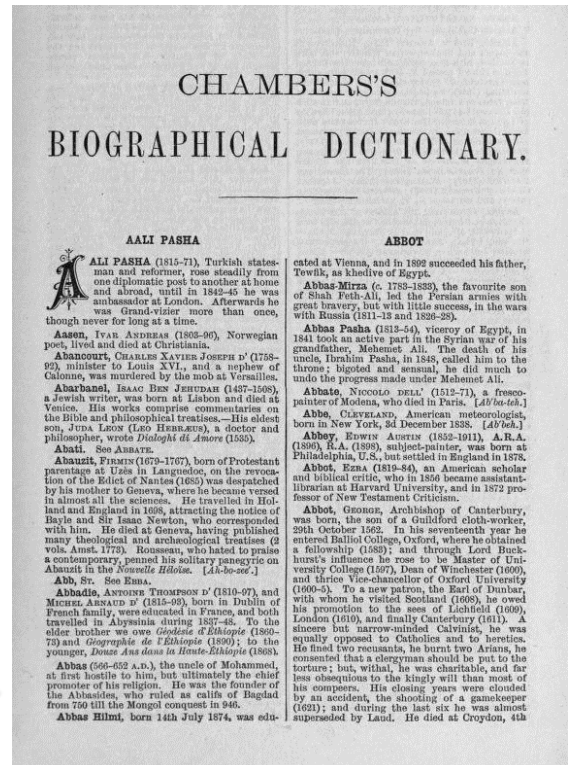
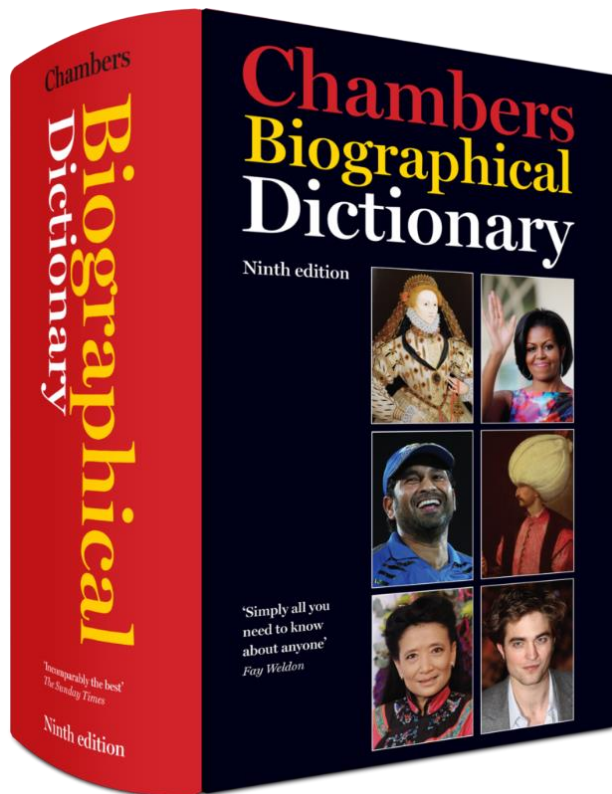

Рис.1.1. Біографічний словник *Chambers*[3]

Тематична категоризація є центральним елементом концепції та становить структурну основу словника. Вона передбачає ретельне визначення тем, релевантних для обраної галузі, чи то філософія освіти, чи то інституційні реформи, чи то педагогічна практика. Тематичні групи не є довільними, а є результатом продуманої організації, яка допомагає читачеві послідовно орієнтуватися у словнику. Кожна тема сплітає воєдино історії людей, що мають спільні риси у своєму внеску в обраній сфері. Критерії гарантують, що статті є не лише історично значущими, але й репрезентативними для різних аспектів галузі: вплив на теорію освіти; новаторські методи; педагогічний внесок тощо.

Статті розташовані в алфавітному порядку для зручності пошуку та навігації. Вичерпна стаття включає важливі біографічні дані, зокрема дати народження та смерті, освіту і, що найважливіше, основні внески, які залишили незгладимий слід в історії. Такі статті стають інтелектуальними портретами, які дають читачеві яскраве уявлення про життя і спадщину цих людей.

Включення візуальних елементів до біографічного словника поглиблює взаємодію читача з текстом. Зображення, ілюстрації та відповідні артефакти не просто прикрашають текст, а створюють відчутний зв'язок з історичними постатями, сприяючи глибшому відчуттю зв'язку з минулим. Це, своєю чергою, підвищує загальну якість роботи і гарантує, що читачі зможуть повною мірою оцінити значущість осіб, про яких йдеться.

Окрім візуальних елементів, редакторська послідовність також має вирішальне значення для підтримання наукової точності біографічного словника. Чіткі стильові настанови щодо форматування, написання та методів цитування допомагають забезпечити зв'язність і авторитетність наративу, а механізми контролю якості, такі як перевірка фактів і рецензування, допомагають підтримувати точність, надійність і однорідність статей.

1.2. Чинні стандарти для випуску енциклопедичного біографічного словника

Видання енциклопедичного біографічного словника вимагає уваги до стандартів друку, щоб забезпечити високу якість і довговічність.

ДСТУ 3017:2015 4.8.10 – «Довідкове видання – видання, що містить короткі відомості наукового чи прикладного характеру, розташовані в порядку, зручному для їх швидкого пошуку, призначене для вибіркового читання»[4].

«Довідник – довідкове видання прикладного характеру, побудоване в систематичному порядку чи за абеткою назв статей, призначене для швидкого пошуку певних відомостей. Примітка. Розрізняють суспільно-політичний, науковий, науково-популярний, популярний, виробничо-практичний, навчальний, статистичний, біографічний довідники тощо» – ДСТУ 3017:2015 4.9.5.3.

Згідно ДСТУ 3017:2015 4.9.5.1.1 «Енциклопедичний словник; словник-довідник» – енциклопедія, що містить статті невеликого обсягу, викладені в стислій формі та розташовані за абеткою їхніх назв.

1.3. Розвиток енциклопедичних біографічних словників та їх культурне значення

Енциклопедичні біографічні словники відіграють ключову роль у документуванні та поширенні людських досягнень протягом всієї історії. Ці видання, які надають описи життя і внески відомих людей, зазнали значних змін від древніх цивілізацій до сучасної цифрової ери. Їх розвиток відображає ширші інтелектуальні, культурні та технологічні зміни, підкреслюючи важливість збереження історії, підтримки освіти та збагачення культурної ідентичності.

Рис.1.2. Тексти «Порівняльні життєписи» Плутарха та «Життя дванадцяти цезарів» Светонія

Походження біографічних записів можна відстежити аж до стародавніх цивілізацій, таких як Греція і Рим. Ці ранні праці в першу чергу зосереджені на вшануванні визначних осіб і збереженні їх спадщини для майбутніх поколінь. Наприклад, у книзі Плутарха «Порівняльні життєписи» представлені

порівняльні біографії грецьких і римських лідерів, підкреслюючи їхні чесноти і пороки[5]. Ця робота не тільки забезпечила уявлення про індивідуальний характер і лідерство, а й служила інструментом морального та етичного роздуму. Аналогічно, у Римі «Життя дванадцяти цезарів» Светонія розповідали про життя імператорів, поєднуючи історичне оповідання з особистими анекдотами, щоб продемонструвати всебічний погляд на режими їхнього правління.[6]

У середньовічний період фокус біографічних записів змінився на релігійні фігури. Монахи збирали агіографії, де деталізували життя святих, просвітлених, аскетів, монахів, монахинь чи ікон релігії. Ці твори націлені на спонукання до морального і духовного просвітлення, представляючи зразкові життя, присвячені вірі і побожності. Акцент на релігійних діячах відображав домінуючі культурні та інтелектуальні течії періоду, де церква відігравала центральну роль у суспільному та освітньому житті.

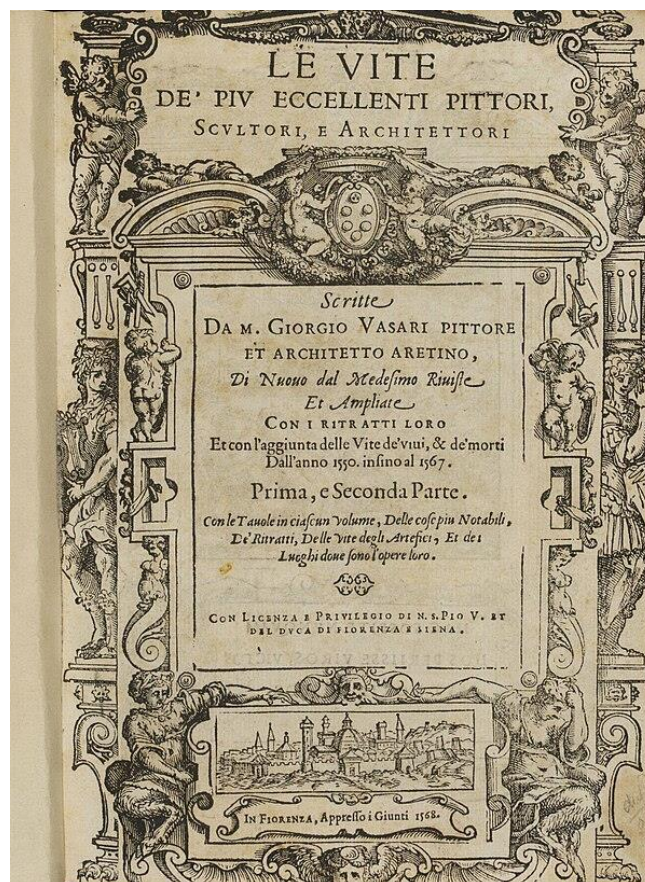

Рис.1.3. «Життя найвидатніших художників, скульпторів та архітекторів»

Джорджіо Васарі, 1569 рік

Епоха ренесансу ознаменувала собою значний поворотний момент у розвитку біографічних словників. Поновлений інтерес цього періоду до індивідуальних досягнень і гуманізму сприяв створенню більш світських біографічних творів. Вперше опублікований в 1550 році «Життя найвидатніших художників, скульпторів та архітекторів» Джорджіо Васарі є визначним прикладом.[7] Робота Васарі не тільки описувала життя і твори видатних митців, а й відзначала їх внесок у мистецтво і культуру, відображаючи ідеї творчості того періоду.

Просвітництво ще більше змінило біографічні словники. Наголос періоду на раціональності та поширенні знань призвів до створення всеосяжних довідкових видань, які включали біографічні записи. «*Encyclopédie*» (1751–1772), опублікована Денісом Дідеротом і Жаном Ле Рондом д'Альємбертом, є прикладом цієї тенденції. Інтегруючи біографічні записи в широке охоплення людських знань, «Енциклопедія» підкреслила важливість індивідуальних внесків до прогресу в науці, філософії та мистецтві.

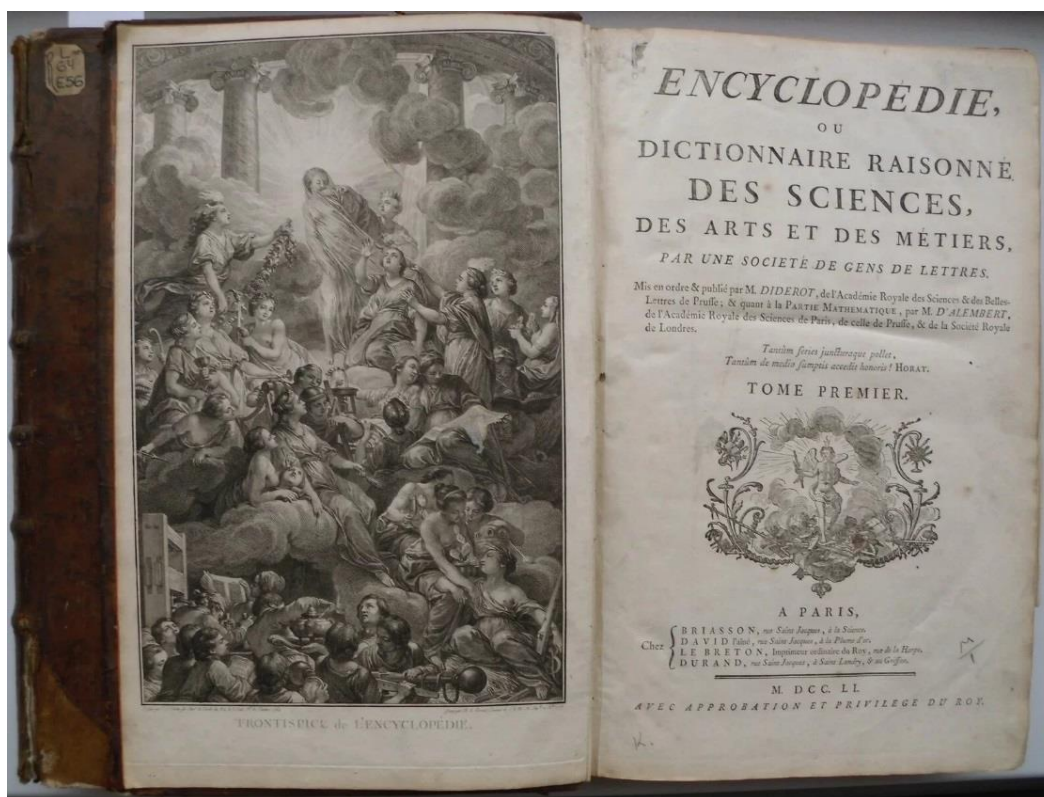

Рис.1.4. «*Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*» – Титульний лист [8]

19 і 20 століття були свідками появи сучасних енциклопедичних біографічних словників, що були зумовлені зростанням рівня грамотності, освітніх вимог та наукових прагнень. «*Dictionary of National Biography (DNB)*», вперше опублікований у 1885 році у Великобританії, мав на меті надати детальні біографії відомих британських фігур. Цей період також побачив розвиток національних біографічних словників в інших країнах, таких як «*Allgemeine Deutsche Biographie*» (ADB) в Німеччині. Ці твори були інструментами у документуванні національної історії та культурних досягнень, сприяючи почуттю колективної ідентичності та історичної безперервності.

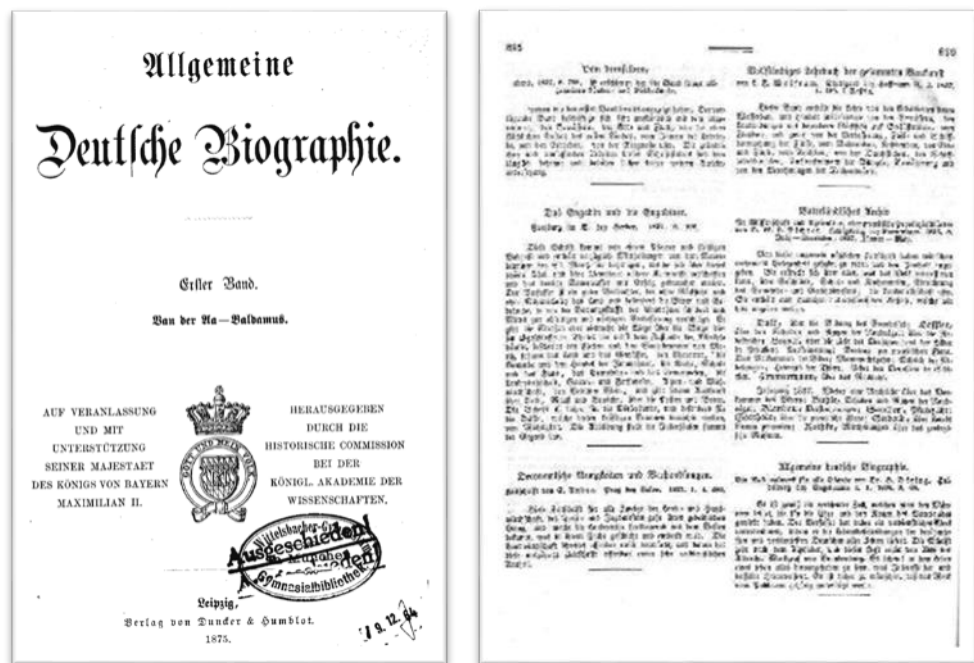

Рис.1.5. «*Allgemeine Deutsche Biographie*» [9]

У 20-му столітті поширення спеціалізованих біографічних словників задовольняло зростаючий інтерес до різних галузей, таких як наука, література і політика. Видання «*Encyclopaedia Britannica*» включало біографічні записи, які надавали не тільки життєві подробиці, але і контекстуальний аналіз вкладів окремих осіб. Ці словники стали незамінними інструментами для студентів, дослідників і викладачів, пропонуючи надійну і коротку біографічну інформацію, яка допомагала в академічних та професійних дослідженнях.

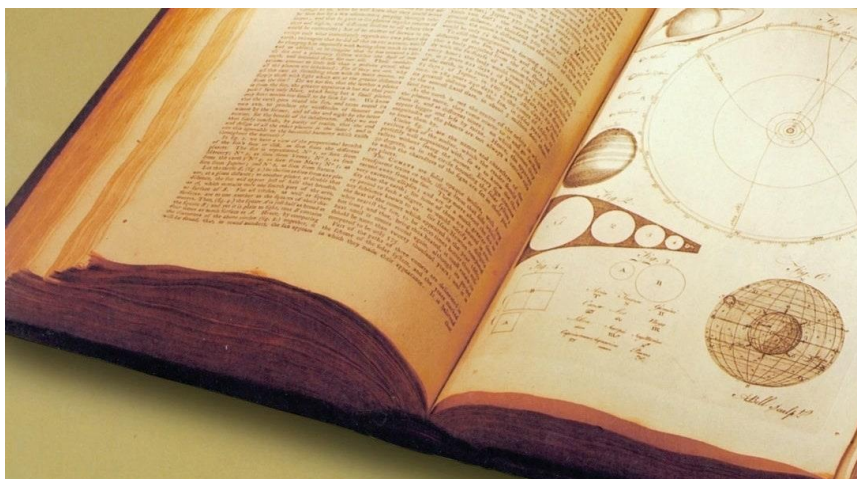

Рис.1.6. Сторінки з «*Encyclopaedia Britannica*» [10]

Культурне та освітнє значення енциклопедичних біографічних словників відіграє вирішальну роль у збереженні історії, роблячи інформацію про вагомих людей доступною для майбутніх поколінь. Ці словники також сприяють культурній ідентичності нації, документуючи життя і досягнення її видатних діячів, формуючи колективну пам'ять і національну гордість.

1.4. Укладання енциклопедичних біографічних словників

Складання енциклопедичного біографічного словника є науковою працею, яка вимагає суворої методології, уваги до деталей і дотримання певних стандартів. Цей тип довідкової роботи має на меті охопити життя та внесок видатних людей у структурованому та дохідливому форматі. У цьому підрозділі досліджуються ключові принципи, методології та проблеми, пов'язані зі створенням такого комплексного біографічного ресурсу.

1. Цілі та сфера застосування

Головне завдання енциклопедичного біографічного словника – надати авторитетні та детальні описи осіб, які зробили значний внесок у різних галузях. Обсяг може відрізнятись, охоплюючи національних діячів, професіоналів у певній галузі або світових діячів різних епох. Наприклад, «Словник національної біографії» це стандартний довідковий посібник, який

складається з відомих діячів британської історії, що публікується з 1885 року, тоді як «Біографічний словник вчених» включає видатних осіб у науковому співтоваристві в усьому світі. Визначення конкретної сфери застосування є важливим, адже це впливає на вибір суб'єктів та підходи до їхнього опису. Чітке формулювання цілей та сфери застосування допомагає забезпечити, щоб словник був релевантним і корисним для цільової аудиторії.[11]

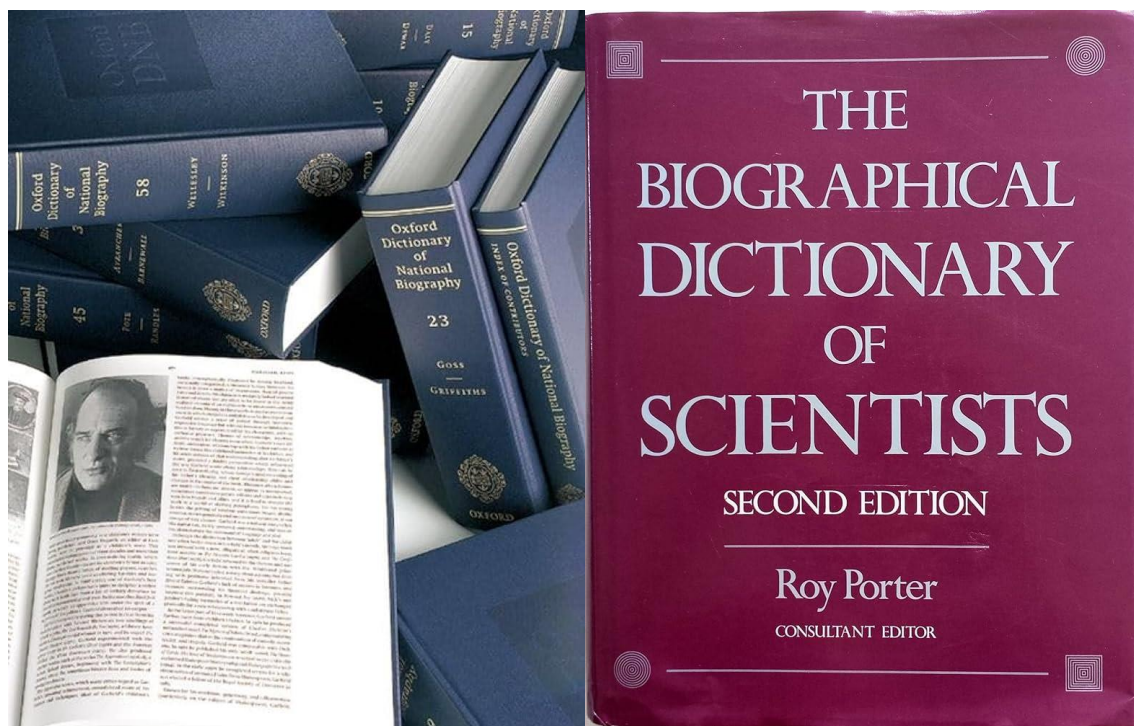

Рис.1.7. Видання «Словник національної біографії» та «Біографічний словник вчених»[12]

2. Вибір суб'єктів

Вибір того, кого включити до словника, є одним із найважливіших і найскладніших етапів. Критерії відбору мають бути чітко визначеними та послідовними, забезпечуючи, щоб вибрані суб'єкти мали перевірений та суттєвий вплив у відповідних сферах. Цей процес часто передбачає консультації з експертами та перегляд існуючої літератури, щоб визначити тих, чий внесок заслуговує на включення. Спеціалізовані словники, як-от ті, що зосереджуються на конкретних професіях чи епохах, вимагають ще суворішого

процесу відбору. Наприклад, «Міжнародна енциклопедія жінок-композиторів» включає тільки тих жінок, які зробили значний внесок у музику, і відбір проводиться на основі детального аналізу.

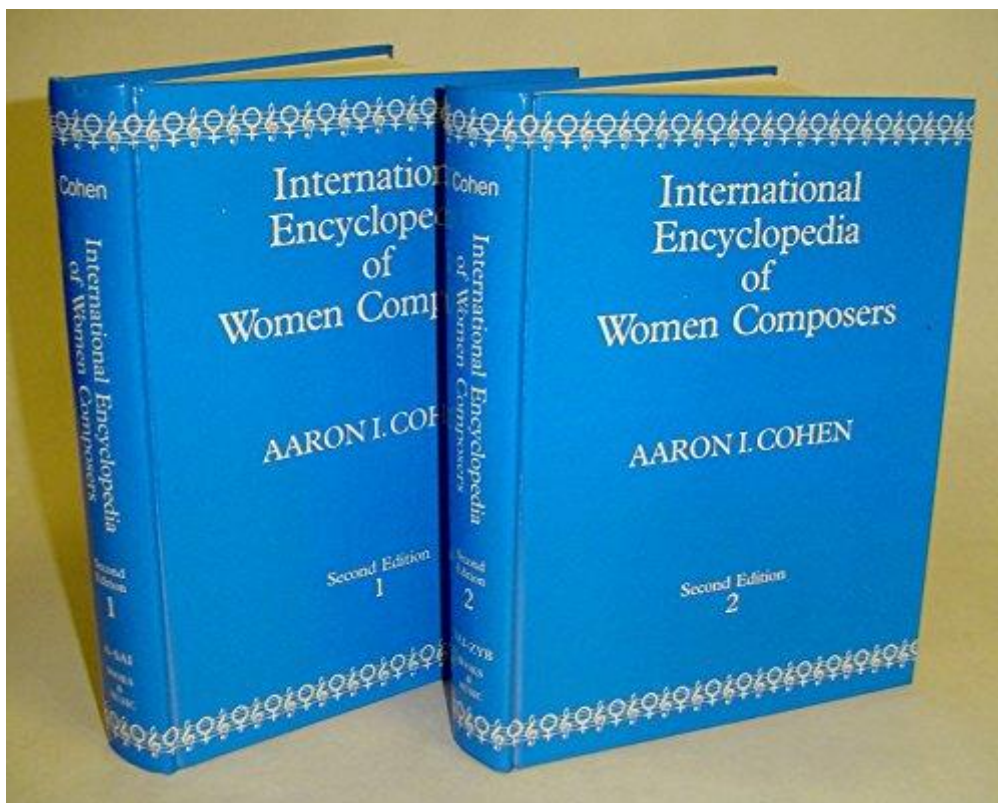

Рис.1.8. Видання «Міжнародна енциклопедія жінок-композиторів»[13]

3. Дослідження та джерела

Всебічне дослідження є фундаментальним для процесу написання текстової частини видання. Першоджерела, такі як архівні документи, листи, щоденники, оригінальні публікації, дають пряме уявлення про життя і творчість людини. Вторинні джерела, включаючи існуючі біографії, історичні аналізи та наукові статті, надають інтерпретації та контекст діяльності людини. Наприклад, у таких роботах, як «Міжнародна енциклопедія жінок-композиторів», зібрані численні дослідження про жінок-композиторів, опираючись на широкий спектр первинних і вторинних матеріалів.

Точне й повне цитування цих джерел має велике значення для підтримки наукової цілісності словника. Кожен запис має бути ретельно продуманий, щоб

забезпечити можливість подальших досліджень. Цей точний процес документування допомагає запевнитися, що представлена інформація є надійною та змістовною. Крім того, використання сучасних технологій для доступу до цифрових архівів і баз даних значно розширює можливості дослідників і забезпечує більш повне та точне охоплення біографічних даних.

4. Структура та зміст

Структура статей у біографічному словнику зазвичай дотримується стандартизованого формату для полегшення використання та узгодженості. Стандартний запис включає:

- Основна інформація: повне ім'я, дати народження та смерті, а також основні заняття або посади.

- Біографія: розповідь про життя особи, що висвітлює основні досягнення, кар'єру та особисте минуле.

- Внесок і вплив: Аналіз внеску особи в свою сферу діяльності чи суспільство та їх довготривалий вплив.

- Посилання та додаткова література: список джерел і пропонована література для більш поглибленої інформації.

Збереження об'єктивності та уникнення упередженості має першочергове значення для справедливого й точного зображення кожного суб'єкта. Узгодженість формату і стилю дозволяє користувачам легко орієнтуватися в словнику і знаходити необхідну інформацію без зайвих труднощів.

5. Проблеми під час компіляції

Укладання енциклопедичного біографічного словника стикається з кількома проблемами:

- Визначення меж проекту: У міру того як з'являються нові видатні фігури та змінюються історичні оцінки, підтримувати установлені межі може бути важко. Редактори повинні постійно переглядати та вдосконалювати критерії включення або чітко визначити межі минулих років.

- Надійність джерела: Забезпечення точності та надійності джерел, особливо коли йдеться про історичних осіб, може бути складним завданням.

Різні історичні публікації та доступність джерел можуть вплинути на послідовність записів.

– Культурна чутливість: Біографічні словники повинні орієнтуватися на культурну сприйнятливість і різні погляди на історичних діячів. Представлення збалансованого погляду, який поважає різні точки зору, має важливе значення для збереження довіри та поваги серед аудиторії.

Редактори повинні враховувати зміни в суспільних і наукових точках зору на значущість певних осіб, а також нові дані, що можуть впливати на характеристику їхньої діяльності. Це вимагає постійного моніторингу і ревізії записів, щоб словник залишався актуальним і достовірним[14].

6. Технологічний прогрес і цифровізація

Цифрова епоха зчинила революцію у складанні та розповсюдженні енциклопедичних біографічних словників, перетворивши їх із статичних друкованих томів на динамічні інтерактивні ресурси, доступні по всьому світу.

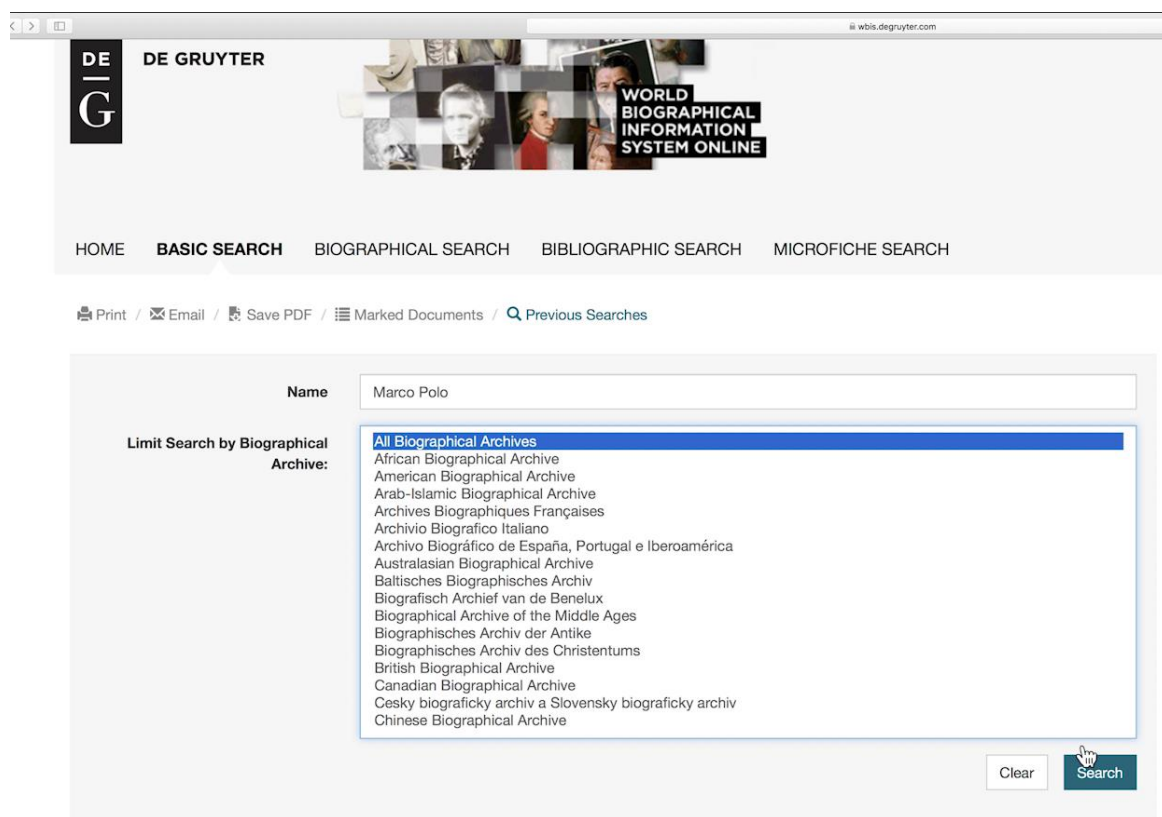

Рис.1.9. Інтернет-ресурс «*World Biographical Information System Online (WBIS)*»[15]

Онлайн-бази даних і цифрові архіви забезпечують безпрецедентний доступ до джерел, тоді як цифрові публікації дозволяють безперервно поновлювати інформацію. Такі платформи, як «*World Biographical Information System Online (WBIS)*» є прикладом того, як діджиталізація може збільшити охоплення та корисність біографічних словників, зробивши їх доступними для глобальної аудиторії.

WBIS поєднує в собі біографічну інформацію з безлічі джерел, забезпечуючи велику базу даних, зручну для пошуку та зручну для користувача. Користувачі можуть отримати доступ до біографічних записів, що охоплюють століття, роблячи їх безцінним ресурсом, як для істориків, фахівців з генеалогії та вчених, так і для звичайних користувачів та студентів.

The screenshot shows the search results for 'Marco Polo' on the WBIS website. The search query is '[+(biographicNames:Marco Polo)]' and it has returned 18 results. The results are displayed in a table with columns for #, Name, Occupation, Year, Archive, and Full Text. The first result is for Llovet Sánchez, Enrique, a poet and critic, born in 1917. Other results include various historical figures named Marco Polo from different archives and time periods.

#	Name	Occupation	Year	Archive	Full Text
1	Llovet Sánchez, Enrique	poeta; novelista; crítico de teatro; guionista; diplomático; abogado	1917 (sof.1918)	Archivo Biográfico de España, Portugal e Iberoamérica	
2	Polo, Marco	traveller	12547	Indian Biographical Archive	
3	Polo, Marco	Forschungsreisender	1254	Jüdisches Biographisches Archiv	
4	Polo, Marco	Kaufmann; Reiseschriftsteller	1254	Russisches Biographisches Archiv & Biographisches Archiv der Sowjetunion	
5	Polo, Marco	traveller; city governor	ca. 1254	South-East Asian Biographical Archive	
6	Polo, Marco	traveller	13. Cent.	Australasian Biographical Archive	
7	Polo, Marco	merchant; traveler	1254	Japanese Biographical Archive	
8	Polo, Marco	traveller; writer	1254	Chinese Biographical Archive	
9	Polo, Marco	Italienischer Weltreisender	1254	Südosteuropäisches Biographisches Archiv	
10	Polo Villalba, Marco	escultor	1956	Archivo Biográfico de España, Portugal e Iberoamérica	

Рис.1.10. Пошук історичних осіб через інтернет-ресурс «*World Biographical Information System Online (WBIS)*»

Функція пошуку в *WBIS* дозволяє користувачам швидко та ефективно знаходити інформацію про історичних осіб. Розширені параметри пошуку дозволяють користувачам фільтрувати результати за різними критеріями, такими як період часу, географічне положення та професія, що робить процес дослідження більш цілеспрямованим та ефективним по часу.

Сучасні технології дозволяють використовувати мультимедійні інструменти на додаток до традиційної текстової інформації[16]. Цифрові біографічні словники можуть включати:

– Аудіо та відеозаписи. Інтерв'ю з відомими діячами, записи виступів та інший відповідний мультимедійний контент забезпечують полегшене розуміння тем.

– Інтерактивні карти. Географічна інформація та інтерактивні карти допомагають користувачам у візуалізації місць, що мають велике значення для життя та діяльності описаних у біографіях людей.

– Гіперпосилання. Посилання на додаткові ресурси, такі як відповідні статті, оригінальні документи та зовнішні бази даних, полегшують глибше вивчення та дослідження теми.

Цифровізація дозволяє створювати багатомовні версії біографічних словників. Це робить інформацію доступнішою для більш широкої аудиторії, руйнуючи бар'єри мови та дозволяючи людям з різних країн користуватися ресурсами. Багатомовні словники сприяють інклюзивності та глобальному розумінню предмета.

1.5. Сучасні тенденції у створенні енциклопедичних біографічних словників

Енциклопедичні біографічні словники є важливим джерелом інформації про життя та діяльність видатних особистостей певної галузі, країни чи історичної доби. В Україні спостерігається помітне пожвавлення у галузі укладання та видання біографічних довідників. Це зумовлено потребою в поверненні із забуття імен багатьох діячів, адже упродовж кількох століть імперська ідеологія спрямовувалася на деперсоналізацію історії українського народу, на «вимивання» в українців історичної пам'яті, на утвердження в їхній свідомості меншовартості. Таким же було ставлення і за радянських часів, коли цензурою знищувалися повністю навіть великі тиражі, якщо у працях

згадувалося хоча б одне неканонізоване ім'я. Значна кількість видатних патріотів України не була реабілітована навіть після засудження культу особи Сталіна, коли радянській культурі були повернуті із забуття імена багатьох репресованих діячів. Лише після становлення незалежності, виникли нові, сприятливі умови для заповнення «білих плям» в історії та культурі України. Завдяки цьому в останні десятиліття і було започатковано цікаві біографічні проекти.[17]

Однією з провідних тенденцій біографічних проектів є створення багатотомних, ґрунтовних енциклопедичних видань про видатних українців. Серед них – “Енциклопедія сучасної України”, “Енциклопедія історії України”, “Енциклопедія Сучасної України онлайн”. Ці багатотомні енциклопедії містять десятки тисяч ґрунтовних статей про громадських та політичних діячів, науковців, митців, військових тощо. Значна увага приділяється регіональним діячам, представникам української діаспори. Вчені з різних дисциплін працюють разом, щоб скласти біографічні записи, пропонуючи багатогранний погляд на предмети, вплив яких охоплює кілька сфер[18].

Рис.1.11. «Жінки України» – Біографічний енциклопедичний словник, 2001 [19]

Іншою помітною тенденцією є підготовка біографічних енциклопедичних видань, присвячених окремим галузям людської діяльності. Сучасні біографічні записи часто включають ширший соціальний, культурний та історичний контекст, надаючи читачам глибше розуміння середовища, яке сформувало життя та спадщину окремих людей. Серед таких видань виділяються “Енциклопедія української діаспори”, “Енциклопедія української музики”, “Українська журналістика в іменах”. Подібні тематично спрямовані енциклопедії дозволяють детально висвітлити життєвий шлях та здобутки найвизначніших особистостей конкретних років.

Сучасні біографічні словники все більше зосереджуються на інклюзивності та репрезентації, звертаючись до історичних упереджень, які часто виключали маргіналізовані групи[20]. Ця тенденція характеризується свідомим прагненням урізноманітнити профілі, включені до цих робіт:

– Гендерне представництво: Зусилля включити більше біографій жінок є очевидними в таких проектах, як «Міжнародна енциклопедія жінок-композиторів», «Енциклопедія жінок-соціальних реформаторів» та “Жінки України”. Ці роботи мають на меті висвітлити внесок жінок, які історично залишалися поза увагою.

– Етнічне та культурне розмаїття: Біографічні словники розширюються, щоб включати фігури з різних етнічних і культурних груп. Такі ініціативи, як «Enciclopèdia Negra», яка документує афро-бразильських діячів, та інші регіональні біографічні проекти прагнуть надати більш вичерпні та інклюзивні історичні записи.

– Міждисциплінарне залучення: зростає актуальність визнання внеску окремих осіб у різних дисциплінах, що забезпечує цілісне уявлення про їх вплив на суспільство. Ця тенденція помітна в словниках, які охоплюють широкий спектр сфер, від науки та політики до мистецтва та соціальної активності.

Традиційно всі ці роботи були монументальними починаннями, що характеризуються всебічним підходом дослідження і науковою точністю.

Однак поява цифрових технологій у поєднанні зі зміною суспільних цінностей і наукових методологій глибоко змінила їх компіляцію. В останнє десятиліття також активно розвивається електронна енциклопедистка. У мережі Інтернет розміщено численні онлайн біографічні довідники та енциклопедії, до створення яких залучено фахівців провідних наукових установ. Серед знакових проектів – “Енциклопедія історії України онлайн”, “Педагогічна енциклопедія України”. Електронні енциклопедії мають переваги зручності доступу, регулярного оновлення інформації, використання мультимедійних матеріалів.

Перехід від друкованих форматів до цифрових кардинально змінив способи збирання інформації, оновлення та доступу до цих ресурсів. Цифрові платформи пропонують кілька явних переваг перед традиційними обсягами друку:

– Доступність: цифрові біографічні словники доступні для глобальної аудиторії. Онлайн-бази даних, такі як «Оксфордський словник національної біографії» та «World Biographical Information System Online (WBIS)», є прикладом того, як цифровий варіант ресурсу може покращити доступність до знань, надаючи великі архіви з можливістю пошуку, доступ до яких можна отримати з будь-якої точки світу.

– Можливість оновлення: на відміну від друкованих видань, які застарівають одразу після публікації, цифрові словники можна постійно оновлювати. Ця можливість дозволяє включати нову інформацію, виправлення та доповнення, гарантуючи, що вміст залишається актуальним і точним з часом.

– Можливість пошуку: розширені функції пошуку в цифрових словниках дозволяють користувачам швидко знаходити певну інформацію, підвищуючи зручність використання. Інструменти пошуку дозволяють фільтрувати за різними критеріями, такими як період часу, професія та географічний регіон, що полегшує користувачам пошук відповідних записів.

Загалом розвиток енциклопедичної біографістики в незалежній Україні характеризується поглибленим інтересом до життєпису видатних українців, появою фундаментальних узагальнюючих праць та електронних ресурсів.

Подальший поступ галузі вбачається у залученні нових методик укладання статей, розширенні тематичного спрямування енциклопедій, покращенні їх доступності для користувачів.

1.6. Технології та процеси друку енциклопедичних біографічних словників

Друк – це технологічно вишуканий етап, який передбачає передачу цифрового вмісту на фізичні сторінки. Вибір технології друку є вирішальним, оскільки це впливає на якість, вартість і ефективність кінцевого продукту. Двома основними технологіями, що використовуються у виробництві енциклопедичних біографічних словників, є офсетний друк і цифровий друк. Кожен метод має відмінні переваги і підбирається на основі конкретних потреб проекту.

1. Офсетний друк

Назва офсетного виду друку або "літографії" походить від грецьких слів *lithos* – камінь і *grapho* – пишу і було вперше використано в Празі Йоганном Алоїсом Зенефельдером (*Johann Alois Senefelder, 1771–1834*), німецьким друкарем та винахідником. В 1796 він виявив, що на вапняку, розмальованому жиром і змоченому водою, друкарська фарба залишається тільки на жирних ділянках. Якщо камінь постійно змочувати (наприклад, за допомогою гумового валика), можна зробити кілька відбитків з цього каменю без використання гравірованої форми. Зенефельдер також винайшов друковані преси, необхідні новому способу друку.

Літографія є так званим плоским друком – це процес перенесення зображення з гладкої поверхні, званої формою, на підкладку, якою зазвичай є папір. Принцип цього друкованого процесу, вдосконалюючись із роками, реалізований у сучасній технології офсетного друку.

В офсетній друкарській машині фарба спочатку потрапляє на вал з формою (формний циліндр), а потім через офсетний вал на папір. Друкована

форма є алюмінієвою пластиною з фоточутливим покриттям. Після експонування через фотоплівку із зображенням та прояви, засвічені частини форми здатні вбирати воду та відштовхувати маслянисту фарбу. Незасвітлені частини, навпаки, відштовхують воду та притягують фарбу. Обертаючи, вал з друкарською формою спочатку змочується зволожуючими валиками водою, потім барвистими валиками на нього наноситься фарба. Таким чином, фарба формує усі елементи зображення, яке переноситься з формного циліндра на офсетний вал, а звідти – на папір. Офсетний вал, захищаючи форму від контакту з папером, перешкоджає її зносу та сприяє рівномірному нанесенню фарби.

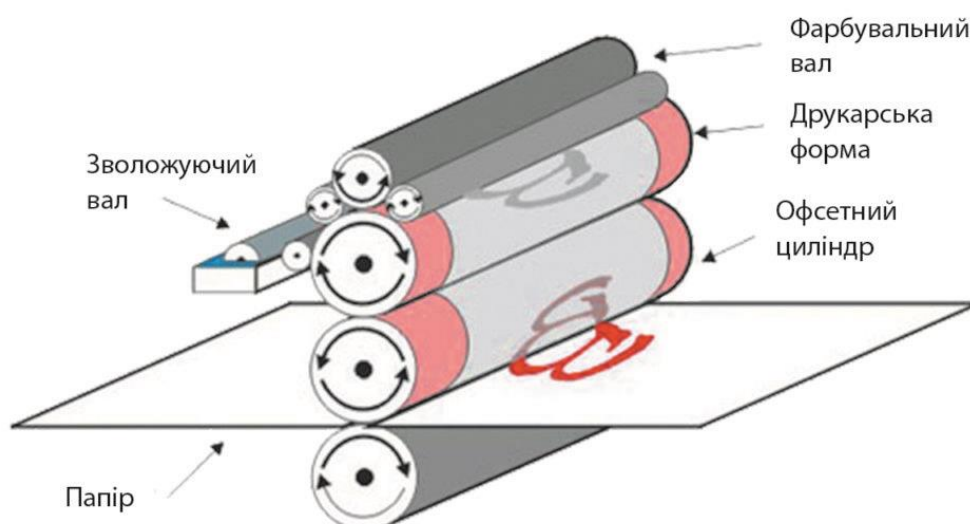

Рис.1.12. Схема принципу роботи офсетного друку [21]

Для друку СМУК послідовно збирають чотири друковані модулі. Іноді їх буває більше – п'ять чи шість, що дозволяє друкувати додаткову фарбу чи лак.

Параметром, що визначає габарити офсетної машини, є максимальний формат друкованого аркуша, оскільки повне зображення відбитка повинне розміщуватися на друкованих валах. Формати, які використовуються в офсеті, поділяють машини на класи:

- Малоформатні – 36x52 см (A2 = 297x420 мм) і менше;
- Напівформатні – 52x74 см (A2 = 420x594 мм);

- Повноформатні – 72x102 см (A1 = 594x841 мм);
- великоформатні – 80x110 см і більше.

Найчастіше для друку офсетом використовується формат A1.

Перш ніж розпочати друкувати тираж на офсетній машині, необхідно виконати значну підготовчу роботу. Необхідно виконати кольороподіл, виготовити фотоформи, потім друкарські форми, змонтувати їх на формних циліндрах, провести приладку (суміщення СМУК), досягти попадання в колір. Це вимагає часу, матеріалів та праці різних спеціалістів. На до-друкарські налаштування, залежно від кваліфікації фахівців та типів використовуваного обладнання, може піти до 200 друкованих аркушів. Всі ці витрати включаються у вартість замовлення.

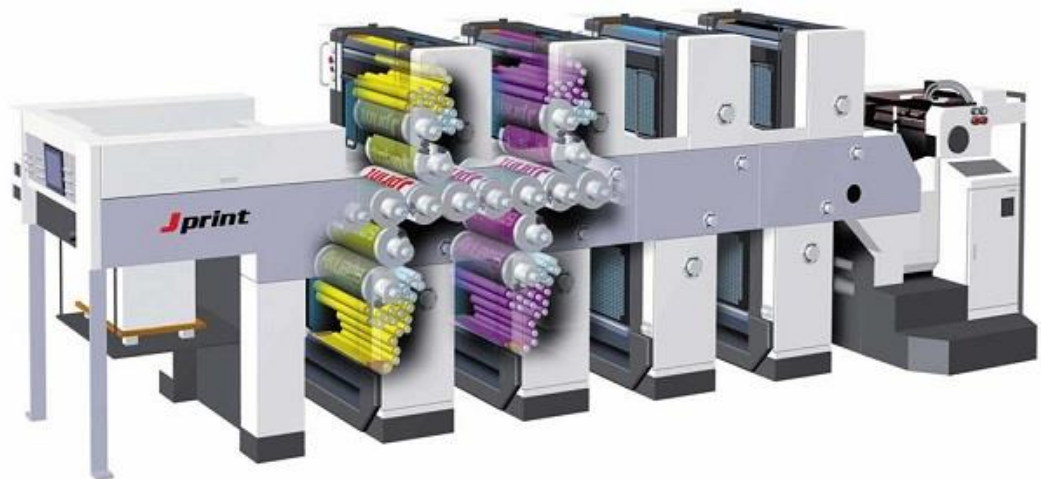

Рис.1.13. Будова сучасної офсетної машини [22]

Технічні та технологічні моменти офсетного друку визначають її особливості:

- Тривалий час виведення першого аркуша тиражу.
- Друк малого тиражу коштує дорого.
- За великих тиражів вартість відбитка низька.
- Друк здійснюється фарбами на олійній основі. Ці фарби недорогі.
- При повторному тиражі складно досягти точного збігу кольорів із попереднім тиражем.

- Неможливо оперативно змінювати зображення у процесі друку. Тираж під час офсетного друку робиться поетапно – спочатку весь тираж першого аркуша, потім другого тощо. Після тиражу необхідна добірка виробу.
- Можливий догляд кольору у процесі тиражу.
- Для зміни лініатури або інших параметрів друку необхідно розпочинати весь технологічний процес спочатку.
- Можливість використання «пантонів», срібної чи золотої фарби.

2. Цифровий друк

Цифровим друком називається процес, у якому фарба наноситься на поверхню прямо без використання спеціальних друкованих форм. Даний метод нанесення зображення та написів набагато дешевший і дозволяє створювати дрібні та середні за розміром партії виробів із зображеннями та текстом. Сьогодні такий друк все частіше використовується у виробництві одягу та поліграфічної продукції.

Рис.1.14. Будова сучасної машини цифрового друку [23]

Цифровий друк вимагає проведення серйозних підготовчих робіт. Кольори та суміщення *СМУК* виконуються машиною автоматично, і оператор друку навіть не замислюється про ці процеси. Калібрування виконується автоматично (у сучасних машинах) або напівавтоматично і займає максимум

кілька хвилин. Для отримання кольоропроби достатньо надрукувати один аркуш. Отже, особливості цифрового друку за аналогією з офсетним:

- Невеликий час виведення першого аркуша тиражу.
- Друк малого тиражу недорогий.
- За великих тиражів вартість відбитка вища, ніж вартість офсетного.
- Друк здійснюється тонером, який є відносно дорогим.
- При повторному тиражі легко досягти точного збігу кольорів із попереднім тиражем.
- Можлива оперативна зміна зображення в процесі друку тиражу. Друк можна виконувати поекземплярно: всі сторінки послідовно першого екземпляра, потім другого тощо. Добірка не потрібна.
- Якість кольору під час тиражу автоматично контролюється і підтримується стабільною.
- Є можливість оперативної зміни параметрів друку.
- Пантони відображаються СМΥК, спеціальні фарби використовувати неможливо – друк лише тонером певної марки.

3. Порівняння офсетного та цифрового друку

Якщо відкинути нюанси, що розрізняють цифровий та офсетний друк, залишаються дві ключові відмінності:

1. Час підготовки тиражу.
2. Можливість зміни зображення у процесі друку.

Перший пункт, враховуючи вартість фарби, в основному визначає різницю в ціні одного відбитка в офсетній та цифровій технологіях залежно від тиражу.

Поєднання малого часу підготовки з можливістю друку кожного аркуша з різним зображенням надає цифровому друку переваги, недосяжні в офсетному. Ці переваги численні і, швидше за все, згодом розширюватимуться і далі. Дуже привабливо використовувати комп'ютерне управління зображенням в процесі друку для різних цілей. В даний час цифровий друк дозволяє здійснювати такі завдання, які неможливі в офсетному друку:

- сигнальні екземпляри книг для узгодження та отримання уявлення про офсетний варіант;
- багатосторінкові кольоропроби;
- вироби з цифровою послідовністю (наприклад, квитки із зазначенням номера, ряду, місця тощо);
- текстові блоки з логічною умовою вибору варіанта (персоніфіковані розсилки листів із змінним текстом залежно від характеристики адресата);
- Змінний штрих-код;
- Персоніфіковані дизайнерські рішення;
- Захист зображень від підробки (наприклад, водяні знаки);
- Мікро-шрифт та інші.

За лічені хвилини з використанням цифрового друку можна отримати ряд відбитків із різними кольоровими профілями, лініатурою та способами растрування. Вибравши оптимальне для тиражу рішення, можливо отримати макет, який одразу буде відправлено до друку та відтворено в тиражі один до одного.

При офсетному друку виявлення будь-якої помилки в макеті під час перевірки першого відбитка рівнозначно запуску нового замовлення за повним циклом. Помилку, виявлену в макеті, надрукованому цифровим способом, усунуть відразу ж. Максимальна втрата при цьому – один аркуш.

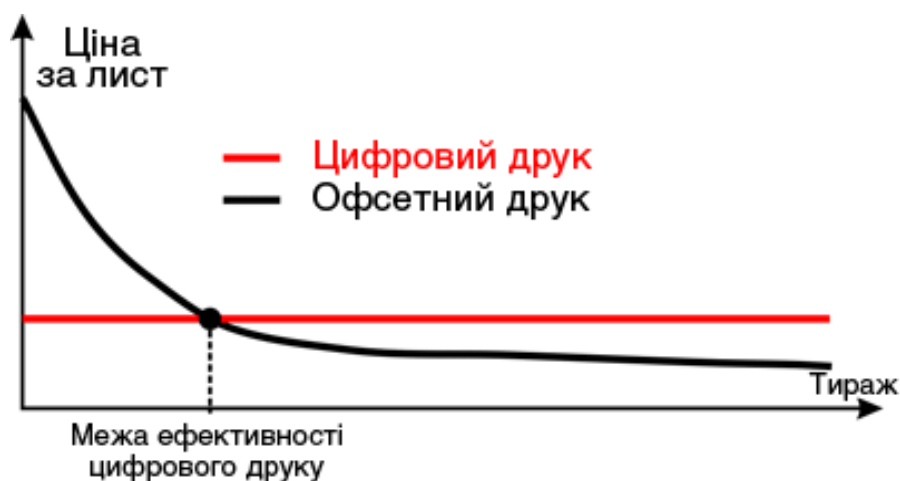

Рис.1.15. Графік залежності ціни від тиражу продукції [24]

У результаті, рекомендація щодо вибору цифрового чи офсетного друку насамперед залежить від величини тиражу та термінів виготовлення. Якщо тираж великий, цифровий друк буде економічно не вигідним (рис.15). Межі вартості тиражу залежать від багатьох факторів, і якщо обсяг тиражу близький до рівноцінного для цифрового та офсетного друку, варто провести розрахунок для обох варіантів з урахуванням персональних знижок у конкретного підприємства.

1.7. Контроль якості поліграфічної продукції.

Контроль якості поліграфічної продукції гарантує, що кінцевий продукт відповідає очікуванням клієнтів і галузевим стандартам. Контроль якості вимагає перевірку зовнішнього вигляду, точності передачі кольору і функціональності, що забезпечує високу якість готового продукту.

Першим етапом контролю якості є візуальний огляд. Він включає перевірку друкованої продукції на наявність видимих дефектів, таких як подряпини, потертості або невідповідність кольору. Для виявлення цих дефектів інспектори використовують хороше освітлення і підсилювачі. Частина початкової перевірки також полягає в тому, щоб переконатися у відповідності тексту і зображень. На даному етапі важливо виявити і виправити очевидні помилки, перш ніж переходити до більш детального аналізу.

Рис.1.16. Спектофометр

Важливо, щоб кольори відтворювалися правильно, особливо для матеріалів, які використовуються в брендингу та маркетингу. Для забезпечення точності кольорового відтворення друковані продукти порівнюються з колірними зразками та стандартними профілями кольорів. Інструменти, такі як спектрофотометри та колориметри, вимірюють значення кольорів, щоб переконатися, що вони знаходяться у припустимих межах. Однорідність кольорів у всьому тексті має вирішальне значення для підтримки цілісності виробу та задоволення очікувань споживачів.

Рис.1.17. Колориметр

Для виробів, які потребують ламінування або покриття, таких як обкладинки книг або глянцеві брошури, якість обробки ретельно контролюється. Мета полягає в тому, щоб лаки або інші покриття лягали рівномірно, без утворення бульбашок, складок або відшаровування. Цей процес не тільки подовжує термін служби продукту, але і покращує його зовнішній вигляд. Вироби з УФ-покриттям перевіряються на гладкість і повне затвердіння.

Під час тиснення та штампування створюються друковані візерунки, які поєднують текстуру з деталями. Під час контролю якості спеціалісти стежать за тим, щоб мазки були однорідними і мали відповідну глибину. Краї висічки

перевіряються на чистоту, точність зрізів і наявність вільних кромek. Це особливо важливо для таких продуктів, як індивідуальна упаковка та етикетки, де увага до деталей має значний вплив на кінцевий вигляд.

Для таких переплетених виробів, як книги і журнали, якість палітурки має ключове значення. Інспектори перевіряють, чи правильно склеєні сторінки і чи відкривається і закривається книга належним чином. Форма корінця, рівномірність розрізу і характер кріплення або відступу – все це ретельно досліджується. Будь-які проблеми з палітуркою можуть призвести до пошкодження виробу, тому для забезпечення довговічності необхідний ретельний огляд.

Рис.1.18. Приклади дефектів в поліграфії

Функціональне тестування необхідно для продуктів з інтерактивними елементами, такими як книги з вирубкою, конверти або упаковка з застібками. Це тестування гарантує, що всі механічні функції працюють коректно, і як задумано. Наприклад, у випадку упаковки працівники оцінюють легкість

відкривання і закривання, а також міцність застібок, щоб забезпечити функціональність і зручність для користувачів.

На завершальному етапі друкований продукт повинен відповідати галузевим стандартам і нормативним актам. Це включає вимоги до розміру, якості матеріалів та дотримання техніки безпеки. Крім того, перевіряється відповідність стандартам охорони навколишнього середовища та сталого розвитку, таким як використання екологічно чистих чорнил і матеріалів, придатних для вторинної переробки.

Висновок до розділу

У цьому розділі розглянуто теоретичні засади розробки макету енциклопедичного біографічного словника. Зокрема, висвітлено природу енциклопедичного біографічного словника як типу довідкового видання, що збирає у структурованому вигляді інформацію про життя та внесок видатних постатей у певній галузі. Розкрито основні чинні стандарти для випуску таких видань.

Означено культурне значення біографічних енциклопедичних словників у збереженні історичної спадщини, підтримці освіти та формуванні національної ідентичності. Прослідковано еволюцію цього літературного жанру від античності до сучасності.

Детально розглянуто процес укладання біографічних словників, включаючи визначення цілей та обсягу, вибір суб'єктів, дослідження та залучення джерел, структурування змісту статей. Висвітлено ключові проблеми і труднощі, з якими стикаються укладачі. Зазначено революційний вплив цифрових технологій на способи збирання, оновлення та поширення біографічної інформації.

Проаналізовано сучасні тенденції української енциклопедичної біографістики, зокрема створення багатотомних видань, тематичних словників, репрезентація маргіналізованих груп, а також розвиток цифрових онлайн-

ресурсів. Загалом цей розділ закладає теоретичний фундамент для практичної розробки макету енциклопедичного біографічного словника освітніх діячів України.

Розглянуто технології друку – офсетний та цифровий, проаналізовано їхні переваги, недоліки та сфери доцільного застосування для проектів різного масштабу. Наведено порівняльну характеристику цих методів друку за низкою критеріїв.

Досліджено важливі процеси контролю якості готової продукції. Загалом, матеріали цього розділу забезпечують вичерпне розуміння процесів дизайну, друку та завершального оформлення енциклопедичного біографічного словника відповідно до сучасних стандартів і вимог до поліграфічної продукції такого типу.

РОЗДІЛ 2

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Створення енциклопедичного біографічного словника у видавничій справі є процесом, який вимагає точної уваги до дизайну та верстки видання. Набір дизайнерського програмного забезпечення *Adobe Suit – Illustrator, Photoshop і InDesign* – відіграє вирішальну роль у створенні високоякісного, візуально привабливого та професійного кінцевого продукту. Кожна програма пропонує певні можливості, необхідні на різних етапах виробництва словника.

2.1. Макетування видання в *Adobe InDesign*

Adobe InDesign – це професійне настільне видавниче програмне забезпечення, розроблене компанією *Adobe Systems*. Воно широко використовується графічними дизайнерами, художниками та видавцями для створення візуально привабливих макетів друкованих і цифрових матеріалів. Завдяки широким інструментам і можливостям *InDesign* дає змогу користувачам створювати та розміщувати текст, зображення та інші графічні елементи з точністю та креативністю.

InDesign використовується для створення листівок, брошур, журналів, газет, плакатів, візитних карток, листівок, наклейок, коміксів і багатьох інших типів документів або засобів візуальної комунікації.

InDesign є галузевим стандартом для дизайну друкованої продукції. Його можна використовувати в поєднанні з іншими програмами, які є частиною *Adobe Creative Cloud*, включаючи *Illustrator* і *Photoshop*, або ж використовувати окремо. Зображення та ілюстрації зазвичай не створюються в *InDesign*, але макети з використанням тексту, зображень і малюнків, які часто створюються в інших програмах, збираються в єдиний макет за допомогою *InDesign*.

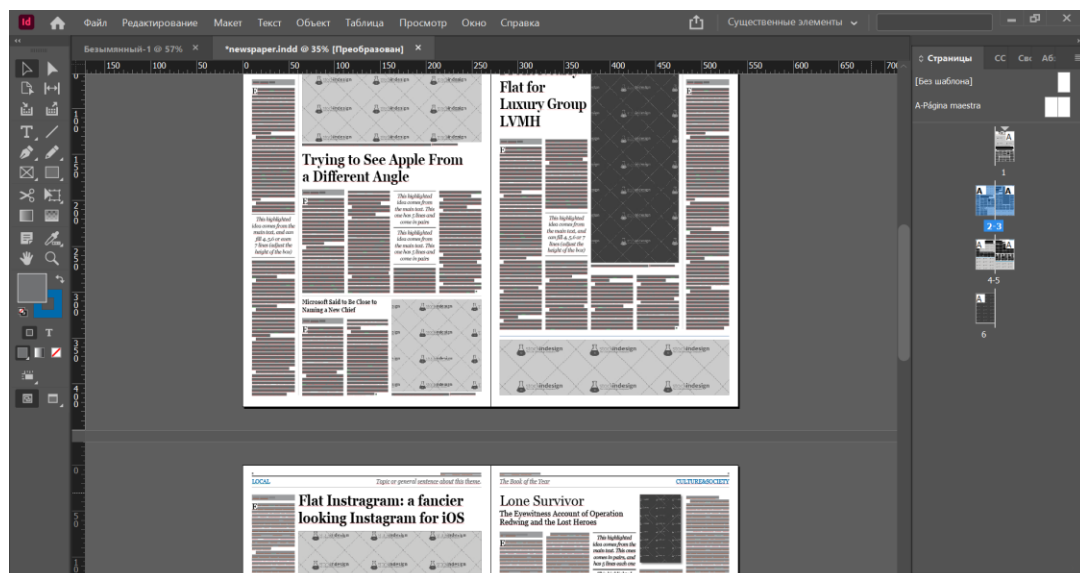

Рис.2.1. Інтерфейс *InDesign*

Adobe InDesign CC має ретельно розроблений робочий простір, який дає змогу легко отримувати доступ до інструментів і панелей та налаштовувати макет відповідно до уподобань без будь-яких проблем. Програма містить інтуїтивно зрозумілий інтерфейс користувача, який практично не змінювався протягом багатьох років, щоб дозволити користувачам будь-якого рівня кваліфікації легко переходити до створення проектів завдяки різноманітності попередньо встановлених шаблонів, шрифтів та інших ресурсів. Останній випуск сумісний як з операційними системами *Mac OS*, так і з *Windows*, що дозволяє користувачам створювати послідовний робочий процес незалежно від типу комп'ютера, який вони використовують.

Одним з найважливіших інструментів в *Adobe InDesign* є "Інструмент виділення", який дозволяє користувачам виділяти об'єкти в документі та маніпулювати ними. Інструмент "Шрифт" дає змогу додавати та формувати текст, налаштовувати параметри шрифтів і створювати текстові фрейми. *InDesign* також пропонує різноманітні розширені типографічні можливості, зокрема стилі символів і абзаців, параметри кернування та відстеження, а також налаштування переносів і вирівнювання.

Щоб точно розташувати й вирівняти об'єкти, *InDesign* пропонує такі інструменти, як "Вирівнювання та розподіл", які допомагають користувачам

позиціонувати елементи відносно один одного або сторінки. Інструмент "Перо" дає змогу створювати власні фігури та контури, а інструменти "Прямокутник" та "Еліпс" дають змогу малювати геометричні фігури.

InDesign також пропонує функції для керування довгими документами, як-от "Панель сторінок" для впорядкування кількох сторінок, інструмент "Зміст" для створення й оновлення змісту та функція "Індексування" для створення індексів.

Для включення зображень і графіки в макети *InDesign* надає такі інструменти, як "Інструмент прямокутної рамки" та "Інструмент багатокутної рамки", що дозволяють створювати рамки для розміщення зображень. Панель "Посилання" дає змогу керувати й оновлювати пов'язані зображення, забезпечуючи ефективний робочий процес і легке редагування.

InDesign також підтримує інтерактивні функції, такі як створення кнопок, гіперпосилань та інтерактивних форм для цифрових публікацій. Програма пропонує можливість експортувати документи в різні формати, зокрема *PDF*, *EPUB* і *HTML*, задовольняючи потреби друкованих і цифрових видавництв.

Adobe InDesign – це програма, призначена для створення візуально привабливих макетів для друкованих і цифрових медіа. Її використовують професіонали в різних галузях, зокрема в графічному дизайні, видавничій справі та рекламі. Широкий набір інструментів і функцій *Adobe InDesign* робить його потужним програмним забезпеченням для створення та верстки документів професійної якості.

2.2. Редагування зображень в *Adobe Photoshop*

Adobe Photoshop є одним з найпотужніших і найпопулярніших програмних інструментів для редагування зображень. Його вплив поширюється на різноманітні галузі, включаючи фотографію, веб-дизайн, цифрове мистецтво та, особливо, поліграфічну промисловість. Ця програма надає користувачам широкий спектр інструментів для створення, редагування та оптимізації

зображень, що робить її незамінним інструментом для професіоналів у цій сфері.

Рис.2.2. *Adobe Photoshop*

Adobe Photoshop – це програма для редагування растрової графіки, розроблена компанією *Adobe Inc.* Вперше випущена у 1988 році, *Photoshop* швидко завоювала популярність завдяки своїм потужним можливостям і гнучкості. Програма дозволяє користувачам створювати і редагувати зображення за допомогою різноманітних інструментів і функцій, таких як шари, маски, фільтри, корекція кольору та багато інших.

Початковим кроком є вибір відповідного колірного режиму для зображення. Колірний режим визначає спосіб представлення та відображення кольорів на різних пристроях і носіях. Для друку доцільно використовувати колірний режим *СМУК*, який є стандартом для більшості принтерів і друкарських машин. Колірний режим *СМУК* точніше відображає кольори на папері, ніж *RGB*, який використовується для цифрових екранів.

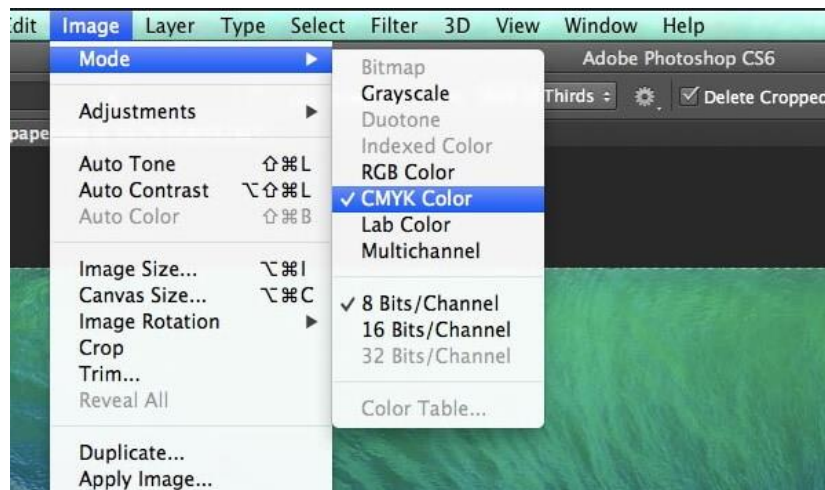

Рис.2.3. Колірний режим

Під час підготовки зображень до високоякісного друку надзвичайно важливо ретельно налаштувати як роздільну здатність, так і фізичні розміри зображень. Роздільна здатність зображення, що визначається як кількість пікселів на дюйм (*PPI*), є визначальним фактором чіткості та деталізації надрукованих зображень. Для друку рекомендується роздільна здатність щонайменше 300 *ppi*, оскільки це галузевий стандарт для отримання високоякісних відбитків.

Рис.2.4. Роздільна здатність зображення

Так само важливо налаштувати фізичні розміри зображення, тобто його ширину та висоту. Розміри зображення впливають на його масштаб і пропорції під час друку. Тому вкрай важливо, щоб розміри відповідали або не перевищували передбачуваний розмір друку. Це гарантує, що зображення буде

належним чином вирівняне в макеті, з дотриманням заданих полів і пропусків у документі.

Третій крок – застосування різкості та зниження шуму до зображення. Процес підвищення різкості слугує для покращення країв і деталей зображення, тим самим роблячи його більш чітким і ясным. Усунення шуму використовується для зменшення зернистості та артефактів, які можуть з'являтися на зображенні, особливо в умовах низької освітленості або високої світлочутливості. І підвищення різкості, і зменшення шуму можуть підвищити загальну якість і візуальну привабливість відбитка, але важливо застосовувати їх обережно і збалансовано, оскільки надмірне використання може призвести до непередбачуваних наслідків.

Четвертий крок – конвертація зображення у відповідний колірний профіль і попередня перевірка кольорів на екрані. Колірний профіль – це сукупність правил, які визначають, як кольори інтерпретуються та відтворюються різними пристроями та носіями. Для друку слід використовувати колірний профіль, який відповідає технічним характеристикам і вимогам вашого принтера або поліграфічного підприємства. Це гарантує, що кольори зображення будуть однаковими і відтворюватися коректно на різних платформах і в різних носіях.

2.3. Редагування векторних ілюстрацій в *Adobe Illustrator*

Adobe Illustrator – це ще один чудовий інструмент із компанії *Creative Cloud*, який схожий на *Adobe Photoshop*. Однак, на відміну від *Photoshop*, *Illustrator* зосереджений на векторному дизайні.

Векторна графіка визначається точками, лініями та булевими кривими. Їх головна перевага перед растровими зображеннями полягає в тому, що їх можна нескінченно збільшувати без втрати роздільної здатності. Наприклад, при проектуванні величезного рекламного щита чи іншої великої графіки, де масштабованість є необхідною умовою успіху, векторна графіка завжди

потрібна. Друга перевага проектування за допомогою векторів полягає в тому, що файли, як правило, набагато менші за растрові.

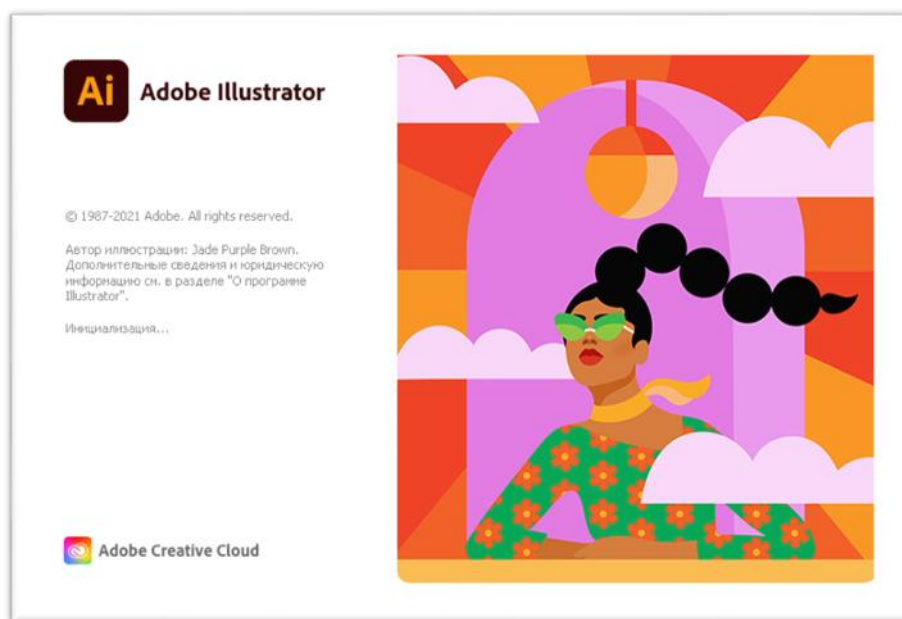

Рис.2.5. *Adobe Illustrator*

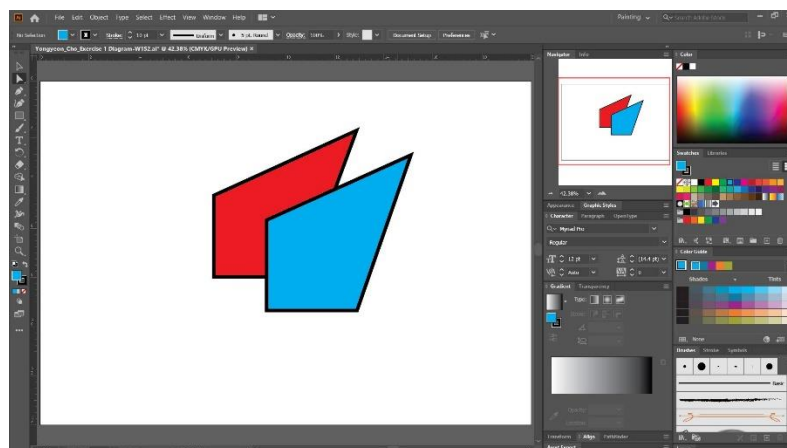

Рис.2.6. Інтерфейс *Illustrator*

Якщо робота включає дизайн логотипу, типографіку чи ілюстрації, *Adobe Illustrator* є незамінним у арсеналі дизайнера. Це інструмент для створення простих малюнків, карт, складних технічних ілюстрацій, іконографії, цікавих схем і діаграм, інформаційної графіки, типографіки. Більше того, можна експортувати файли в різні формати, призначені для використання в

друкованих виданнях, Інтернеті, відео, мобільних інтерфейсах, інтерактивних проектах і дизайні додатків.

Висновок до розділу

У цьому розділі детально розглянуто доцільність використання програмного забезпечення *Adobe Suite*, зокрема *Illustrator*, *Photoshop* та *InDesign*, для створення високоякісного професійного дизайну енциклопедичного видання. Результати аналізу свідчать про те, що:

Adobe Illustrator є оптимальним інструментом для створення векторних ілюстрацій та графіки високої деталізації, необхідних для складних діаграм, карт та технічних креслень у енциклопедіях. Його можливості безшовного масштабування без втрати якості та потужні інструменти для роботи з текстом забезпечують ідеальну інтеграцію графіки та текстових елементів.

Adobe Photoshop, як провідний інструмент для редагування растрових зображень та фотографій, є незамінним для створення ілюстрацій та фонів у енциклопедичних виданнях. Його широкий спектр інструментів для ретушування, корекції кольору та композиції зображень дозволяє досягти найвищої якості візуального матеріалу.

Adobe InDesign, як потужний інструмент для верстки та макетування багатосторінкових публікацій, забезпечує точний контроль над розміщенням тексту, зображень та інших елементів на сторінках енциклопедії. Створення стилів оформлення та шаблонів у *InDesign* гарантує послідовність дизайну по всьому виданню, а функції підготовки файлів до друку забезпечують високу якість кінцевого продукту.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ МАКЕТУ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)»»

3.1. Етапи створення енциклопедичного біографічного словника

Створення енциклопедичного біографічного словника є процесом, що охоплює кілька етапів, від початкової концептуалізації до остаточного розповсюдження видання. Цей процес вимагає ретельного планування, досліджень, ретельної редакційної роботи, створення дизайну та новітніх технологій друку. Кожен етап є критичним для забезпечення того, щоб кінцевий продукт був точним, якісним і естетично привабливим. В цьому розділі буде детально розглянуто етапи створення дизайну макету і вибір програмного забезпечення для його втілення, а також його практична реалізація.

3.2. Концептуалізація, планування, дослідження та створення контенту

Початковий етап створення енциклопедичного біографічного словника передбачає концептуалізацію і планування. Цей етап має вирішальне значення, оскільки закладає основу для всього проекту. Ключові рішення включають аналіз сфери застосування, визначення цільової аудиторії та встановлення критеріїв про включення біографій. Наприклад, словник може зосередитися на певному географічному регіоні, історичному періоді або професійній сфері. Під час цього етапу розробляється детальний план проекту, в якому наведено терміни, бюджет і розподіл ресурсів. Керівники проектів і редактори співпрацюють, щоб забезпечити, щоб проект був реалізований і відповідав передбаченим цілям.

Після визначення сфери застосування та цілей, наступний етап передбачає масштабні дослідження та створення контенту. Цей етап характеризується збиранням всебічних біографічних даних з різних джерел. Дослідники і автори збирають інформацію з історичних записів, наукових журналів, книг і, де це можливо, прямих інтерв'ю з експертами або нащадками осіб, які описуються в виданні. Кожен біографічний запис повинен бути ретельно досліджений, щоб забезпечити його точність і повноту. Після чого письменники оброблюють зібрану інформацію в сплановані текстові блоки за шаблоном. Співпраця з фахівцями часто необхідна для перевірки фактів і надання більш повного розуміння життя та вкладу осіб, які представлені в словнику.

3.3. Розробка дизайну для макету енциклопедичного біографічного словника

Коли з розробкою текстового контенту завершено, акцент на створенні енциклопедичного біографічного словника змінюється на дизайн і макет. Цей етап є критичним, оскільки він впливає на читання, сприйняття і загальну естетику видання. Графічні дизайнери відіграють ключову роль у забезпеченні того, щоб дизайн був як функціональним, так і візуально привабливим. Вони підбирають відповідні шрифти, кольори та інтегрують візуальні елементи для підвищення користувацького досвіду. Цей етап також передбачає створення необхідних навігаційних інструментів, таких як зміст та індекси.

1. Шрифти та типографія

Вибір шрифтів в енциклопедичному біографічному словнику має вирішальне значення для читання і визначення тону роботи. Шрифтам «*serifs*» зазвичай віддають перевагу для основного тексту тіла, оскільки їх традиційний зовнішній вигляд передає почуття авторитету і надійності.

Рис.3.1. Порівняння шрифтів *Serif* та *Sans-Serif*

Шрифти, такі як *Times New Roman*, *Garamond* і *Baskerville*, широко використовуються через їх легкість читання в довгому тексті і за їх класичну елегантність. Невеликі засічки в кінці кожного символу в шрифтах «*serif*» допомагають орієнтувати очі читача через текст, зменшуючи втому під час тривалих сеансів читання.

Baskerville

Georgia

Garamond

Times New Roman

Рис.3.2. Популярні шрифтові рішення

Для заголовків і назв можна використовувати шрифти сімейства «*sans-serif*», такі як *Arial*, *Helvetica* або *Futura*. Ці шрифти пропонують простий і сучасний дизайн, який добре контрастує з текстом, виділяючи заголовки.

Arial

Helvetica

Arial:

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv
Ww Xx Yy Zz. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ¿ ? ! / * ç [] { } < >

Helvetica:

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv
Ww Xx Yy Zz. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ¿ ? ! / * ç [] { } < >

Рис.3.3. Шрифти *Arial* та *Helvetica*

Психологічно, шрифти сімейства «*serif*» часто асоціюються з традиційністю, респектабельністю і надійністю, які чудово підходять для створення макету довідкового видання, яке має на меті представити біографічну інформацію.

2. Кольори

Вибір кольорів є ще одним важливим аспектом процесу проектування. Колірна схема повинна збалансувати візуальну привабливість з необхідністю підтримувати професійний і науковий стиль. Нейтральні кольори, такі як чорний, білий і відтінки сірого, переважно використовуються для основного тексту і фонів, щоб забезпечити читання і мінімізувати відволікання. Чорний текст на білому або світлому тлі є стандартним завдяки високому контрасту, що підвищує доступність читання.

Для заголовків інших елементів дизайну часто вибираються насичені і більш темні кольори, такі як морський синій, темно-зелений або бордовий. Ці кольори передають почуття сталості і професіоналізму. Акцентні кольори, використовуються з обережністю, щоб не перевантажити композицію. Вони допомагають привернути увагу до важливих деталей, таких як заголовки розділів та підрозділів та декоративних елементів.

3. Візуальні елементи

Інтеграція візуальних елементів, таких як фотографії, ілюстрації та діаграми, є необхідною для того, щоб зробити словник більш захоплюючим та інформативним. Фотографії біографічних суб'єктів забезпечують особисте з'єднання та візуальний контекст. Високоякісним чорно-білим або сепія-тонним зображенням часто віддають перевагу, щоб підтримувати послідовну, безперервну естетику.

Ілюстрації, такі як малюнки або візерунки, можуть доповнювати текст і наповнювати композицію, не відволікаючись від основного змісту. Графіки, які використовуються для представлення даних або часових меж, повинні бути ясними і простими, зі шрифтами, які легко читати. Дизайн цих елементів повинен гармонізувати з загальним стилем словника, підтримуючи згуртований дизайн і вигляд.

4. Склад обкладинки книги

Обкладинка книги є першою точкою взаємодії між читачем і будь-яким виданням, що робить дизайн макету дуже важливим. Обкладинка повинна бути візуально привабливою, відповідною до характеру вмісту. Назву видання зазвичай виділяють більш великим, читабельним шрифтом, який часто супроводжується підзаголовком, який надає додатковий контекст (наприклад, вид видання «енциклопедичний біографічний словник»).

Вибір кольорів для обкладинки слідує подібним принципам дизайну інтер'єру словника, з перевагою нейтральних і приглушених відтінків, які передають відчуття професіоналізму. Золоте або срібне тиснення фольгою може бути використано для заголовка та інших ключових елементів тексту, щоб додати дотик елегантності та довговічності.

Зображення на обкладинці зазвичай мінімалістичні, зосереджені на центральній темі або символіці, що представляє суть словника. Наприклад, історичний біографічний словник може містити класичний портрет або символічний артефакт, пов'язаний з охопленим періодом. Композиція має залишатися збалансованою і симетричною, забезпечуючи гармонійне

розташування всіх елементів для створення привабливого і авторитетного зовнішнього вигляду.

5. Склад тексту всередині книги

Всередині словника розклад тексту розроблений для полегшення легкої навігації і читання. Текст зазвичай організований в чіткі розділи, з біографічними записами, розташованими алфавітно або тематично. Кожен запис починається з назви суб'єкта у більшому, жирнішому шрифті, а потім вже важливі деталі, такі як дати народження і смерті в трохи меншому розмірі шрифту.

Шаблон кожного запису структурований у послідовному форматі, що забезпечує всебічний огляд життя та внесків суб'єкта. Підзаголовки використовуються для розбиття довгих записів на розділи. Маржі і проміжки між рядками ретельно налаштовуються, щоб текст не був затягнутий.

Нотатки і посилання розміщують внизу сторінки або в кінці кожного запису, надаючи додаткову інформацію або джерела для подальшого поглибленого вивчення. Ці елементи форматуються у меншому розмірі шрифту, щоб відрізнити їх від основного тексту, при цьому забезпечуючи, що вони залишаються читабельними.

3.4. Аналіз та створення концепції дизайну

Енциклопедичний біографічний словник – це вид довідкового видання, що містить інформацію про життя та діяльність видатних осіб у різних галузях знань, таких як історія, наука, мистецтво, література тощо. Він представляє собою алфавітно впорядкований перелік статей, кожна з яких присвячена певній особі. Статті можуть містити інформацію про дату та місце народження, основні досягнення, важливі події в житті, а також значущий внесок у відповідну галузь. Такі словники часто є важливим джерелом інформації для дослідників, студентів та широкого загалу.

У ході дослідження зосереджено увагу на аналізі дизайнерських рішень, які використовуються в енциклопедичних біографічних словниках. Досліджено кілька аналогічних довідкових видань, що спеціалізуються на поданні інформації про видатних осіб у різних галузях та визначних подіях. Всі аналізовані словники відзначаються витриманою кольоровою гамою, спроектованою з метою надання серйозності та естетичної привабливості.

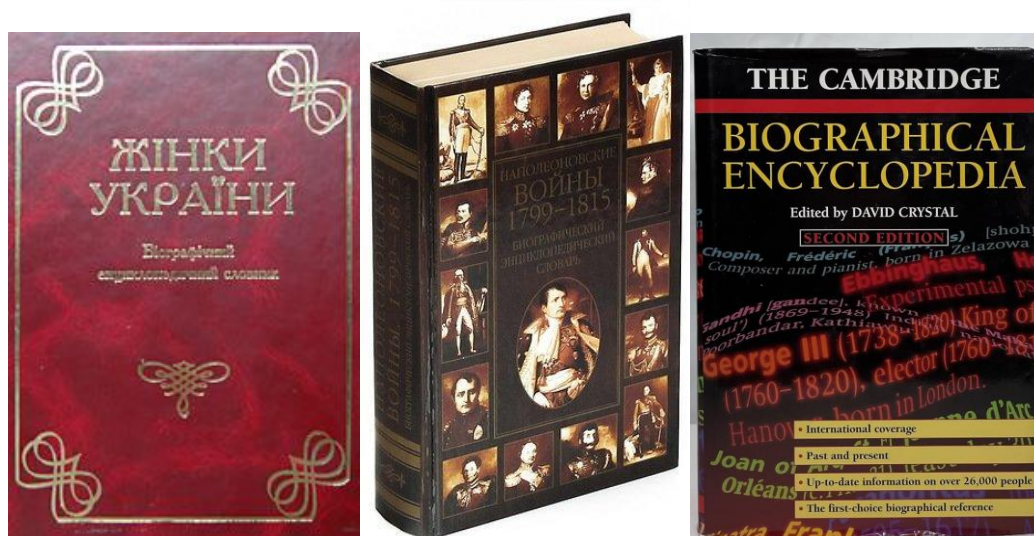

Рис.3.4. Обкладинки біографічних енциклопедичних словників

Для розробки власного дизайну було обрано приземлені кольори, що сприяють створенню відчуття надійності та авторитетності. Зокрема, використано темні та стримані кольори, які підкреслюють важливість та серйозність інформації, представленої у словнику. Крім того, для надання елегантного вигляду та відчуття розкоші, у дизайні використано елементи золотого тиснення, що підкреслюють солідність видання та його важливість у культурному та науковому контексті. Такий дизайн сприяє створенню позитивного враження про видання та підвищує його привабливість для читачів.

3.5. Практична реалізація

3.5.1. Створення обкладинки видання

За допомогою програмного забезпечення *Adobe InDesign* було розроблено оригінал-макет обкладинки для енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)».

У процесі розробки дизайну було вирішено обрати темно-червоний колір з коричневим підтоном як основний колір. Цей вибір обумовлений бажанням підкреслити серйозність та авторитетність видання, а також створити відчуття тепла і розкоші для читача. Темно-червоний колір викликає асоціації з історією, високими стандартами та культурною цінністю.

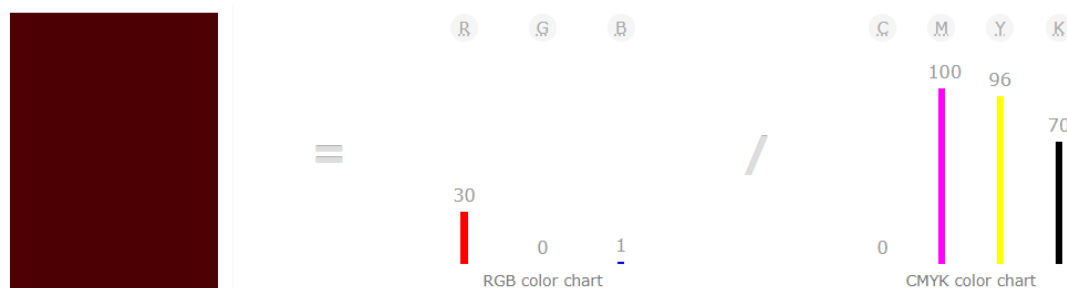

Рис.3.5. Колір обкладинки #4d0003

У якості способу виділення тексту було обрано ефект золотого тиснення. Це рішення спрямоване на підвищення елегантності та розкоші видання. Текст, що виділяється за допомогою золотого тиснення, набуває особливого значення і привертає увагу читача.

Рис.3.6. Текстура золота

Для додання додаткового естетичного вигляду та створення унікального образу були використані декоративні елементи, зокрема тризуб та орнамент. Ці символи мають культурне значення та сприяють ідентифікації видання, а також додають йому елегантності та індивідуальності. Такий підхід допомагає створити впізнаваний образ і позиціонувати видання як вишукане та авторитетне.

Рис.3.7. Декоративні елементи

Шрифтом для текстового наповнення було обрано *Book Antiqua*. Використання цього шрифту додає тексту елегантності та класичного вигляду, що відповідає загальному стилю видання. *Book Antiqua* відомий своєю чіткістю та легкістю читання, що робить його ідеальним вибором для довідкових видань, де зрозумілість тексту є ключовою. Цей шрифт також додає тексту зовнішню гармонію і відповідає його статусу серйозного і надійного джерела інформації.

Book Antiqua

The quick brown fox jumps over the lazy dog

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

1234567890 (.,!/?#%&* / \ @ : ;)

Penultimate

The spirit is willing but the flesh is weak

SCHADENFREUDE

3964 Elm Street and 1370 Rt. 21

Рис.3.8. Шрифт *Book Antiqua*

В результаті проектування обкладинки видання було досягнуто елегантний та авторитетний образ.

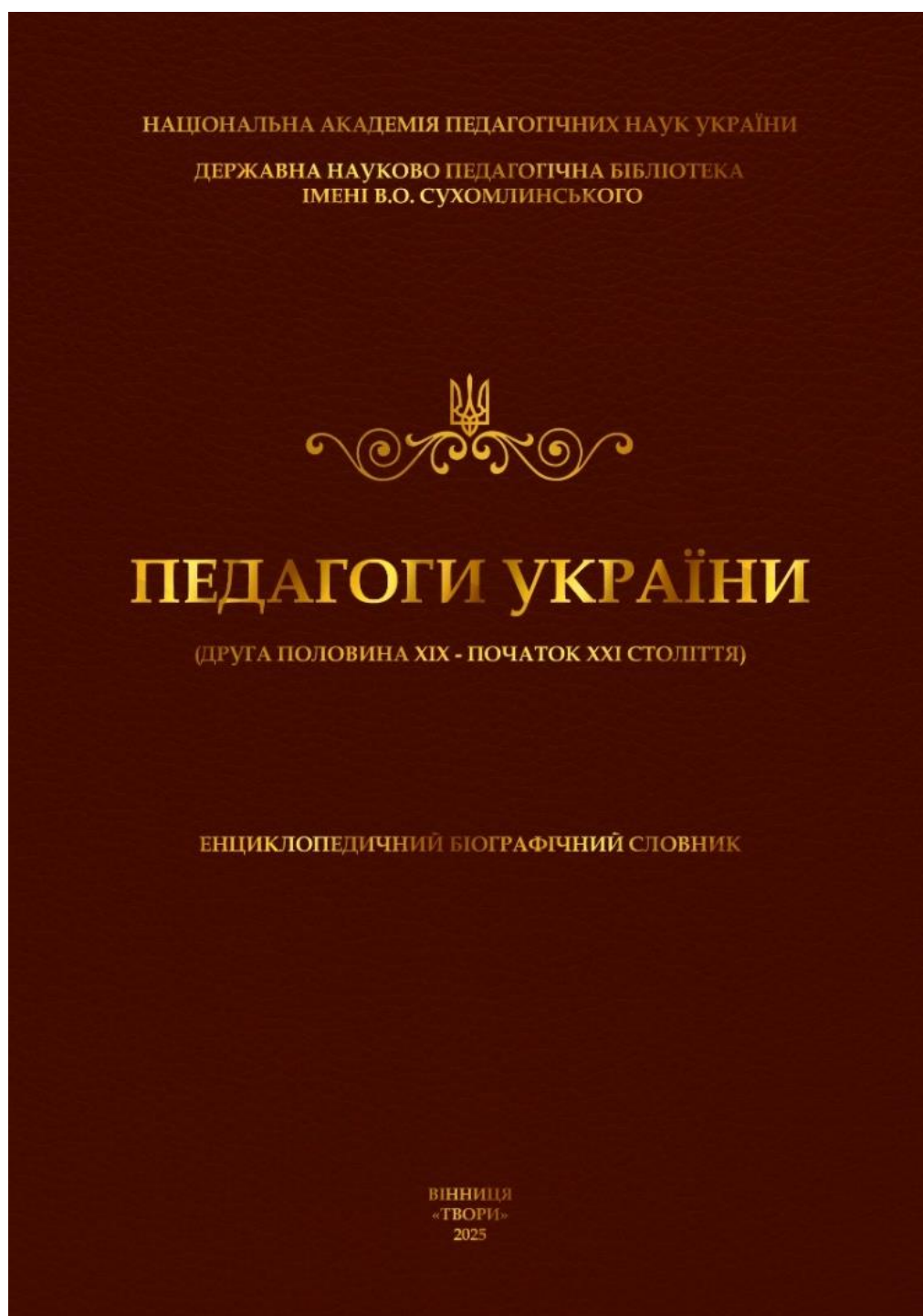

Рис.3.9. Дизайн обкладинки енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)»

3.5.2. Створення макету видання

Було створено багатосторінковий документ формату А4 в середовищі *Adobe InDesign*. Обкладинку брошури створено в подібному стилі до обкладинки оригіналу видання «Педагоги України», було обрано відповідні шрифти та колірні рішення.

На першому розвороті представлено інформацію про засновників довідкового видання.

Рис.3.10. Перший розворот з елементами інтерактивності

На сторінках було використано технологію віртуальної реальності, а саме впроваджено елемент інтерактивності за допомоги QR-кодів. QR-код – це двовимірні матричні штрих-коди, розроблені японською компанією *Denso Wave* у 1994 році. Вони представляють собою чорно-білі квадрати на білому тлі, дозволяючи ефективно кодувати інформацію в обмеженому просторі. Основна перевага полягає в швидкому та надійному зчитуванні, навіть при пошкодженні

коду. Здатність кодувати різні типи інформації, такі як текст, веб-сайти, географічні координати, номери телефонів, робить їх універсальним інструментом.

QR-коди легко створюються за допомогою онлайн-інструментів або вбудованими камерами сучасних мобільних пристроїв. Вони стали необхідним елементом для передачі інформації в зручний та ефективний спосіб, що робить їх популярними в різних аспектах нашого повсякденного життя.

На наступних сторінках брошури було подано причини створення енциклопедичного біографічного словника, його характеристику (рис.35) та стислу історію педагогіки XIX–XX століття.

Рис.3.11. Сторінки «Про видання»

Зі сторінки 8 по 15 дизайн розворотів імітує структуру енциклопедичного біографічного словника, щоб ознайомити читача з деякими історичними діячами педагогічної сфери, зокрема представлення жінок-педагогів та чоловіків-педагогів в історії України (рисунки 35 і 36).

РУСОВА Софія Федорівна (1856-1940) - визначний український педагог, громадський і культурний діяч доби національного відродження.

Народилася у сім'ї зубожлого шведського дворянина Федора Ліндфорса та французьки Ганни Жерве на Чернігівщині. Здобула блискучу домашню та гімназійну освіту. У 1870 р. закінчила Київську Фундуклеївську жіночу гімназію з золотою медаллю.

Разом з сестрою Марією в 1871 р. відкрила у Києві перший в Україні дитячий садок з рідною мовою виховання та навчання.

У 1874 р. вийшла заміж за відомого громадського діяча Олександра Русова. Протягом 1876-1901 рр. подружжя Русових активно займалося культурно-

просвітницькою діяльністю в різних містах України, неодноразово зазнавали утисків та арештів з боку царської влади.

У 1901 р. С. Русова заснувала першу приватну українську гімназію для дівчат у Києві. Вона розробила оригінальну педагогічну систему на принципах народності, природовідповідності та гуманізму.

З 1917 р. Софія Русова очолювала відділи дошкільної та позашкільної освіти в урядах УНР та активно працювала над реформуванням української школи.

Після поразки визвольних змагань у 1920 р. емігрувала до Чехословаччини. У Празі продовжувала активну науково-педагогічну та громадську діяльність, захистила докторську дисертацію.

Автор понад 100 підручників та наукових праць. Померла у 1940 р., похована в Празі. Реабілітована в УРСР у 1959 р.

ГРИНЧЕНКО-Загірня Марія Миколаївна (1 червня 1863, с. Піщане Броварського повіту Київської губернії, нині село Бориспільського району Київської області — 15 липня 1928, м. Київ) — українська письменниця, поетеса, перекладачка, громадська діячка.

Народилася в родині викладача Піщанської повітової школи Миколи Гладиліна. Закінчила Прилуцьку жіночу гімназію. У 1882-1884 рр. працювала сільською вчителькою в Олексіївській школі Костянтинівського повіту Полтавської губернії.

З 1884 р. друкувала вірші у газетах та журналах «Зоря», «Двіночок», «Правда» та інших. У 1890 р. вийшла заміж за Бориса Грінченка. Разом з чоловіком активно займалася громадсько-просвітницькою діяльністю.

Подружжя поширювало українське слово серед населення, збирало і обробляло фольклорні матеріали.

Є авторкою оповідань «Орлеанська дівчина Жанна Д'Арк», «Під землею: Оповідання про шахти», «Мудрий учитель: Оповідання про Сократа» та інших; нарисів «Гетьман Петро Сагайдачний», «Як визволилися Північні Американські Штати» тощо. Здійснила низку художніх перекладів творів Г.К. Андерсена, Г.Бічер-Стру, Г.Ібсена, І.Тургенева, Л.Толстого та ін. Брала участь у створенні разом з Б.Грінченком перших українських букварів і читанок для школи.

Після смерті чоловіка у 1910 р. очолила видання його незавершених творів. Залишалася активною громадською діячкою до кінця життя.

Померла раптово 15 липня 1928 р. у Києві. Похована на Байковому кладовищі поруч з чоловіком.

Рис.3.12. Жінки-педагоги в історії України

ГРИНЧЕНКО Борис Дмитрович (9 грудня 1863, хутір Вільховий Яр, Харківська губернія, нині Сахновщинський район Харківської області — 23 квітня 1910, м.Оспедалетті, Італія) — український письменник, педагог, громадсько-політичний діяч, етнограф, лексикограф, перекладач, видавець. Один з фундаторів української національної школи.

Народився у дворянській родині. Здобув початкову домашню освіту. У 1874-1879 рр. навчався у Харківському реальному училищі, звідки був виключений за революційну діяльність та ув'язнений.

У 1881 р. склав іспити на звання вчителя народних шкіл. У 1881-1893 рр. працював учителем у сільських школах Харківщини та Катеринославщини. У цей

час активно друкувався з питань народної освіти. У 1887 р. одружився з Марією Загірною.

У 1894-1899 рр. працював у Чернігівському губернському земстві. Організував у Чернігові українське книговидавництво, яке видало понад 50 найменувань книжок.

У 1902 р. оселився у Києві. Уклав та видав 4-томний «Словарь української мови». Один із засновників товариства «Прогрес» та Української радикально-демократичної партії. Активно відстоював ідею створення української національної школи, написав низку статей з цієї проблематики.

Автор навчальних книжок для початкової школи «Українська граматка» (1907), «Рідне слово» (1912, посмертно).

Помер за кордоном під час лікування. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

МАКАРЕНКО Антон Семенович (1 березня 1888, Білопілля, Харківська губернія, Російська імперія - 1 квітня 1939, Голіцино, СРСР) - радянський педагог і письменник, один з провідних теоретиків і практиків радянської педагогіки 1920-30-х років.

Народився в сім'ї робітника-маляра. Закінчив Кременчуцьке вище початкове чотирикласне училище (1904). У 1905 році закінчив Кременчуцькі педагогічні курси. Працював учителем та вихователем у заглиблених училищах (1905-1917). У 1917 році закінчив Полтавський учительський інститут.

У 1920 році за дорученням Полтавського губернського відділу народної освіти організував першу в Україні трудову колонію для неповнолітніх правопорушників у

Ковалівці (тепер - Макаренківський район Полтавської області), якою керував до 1928 року (з 1926 року колонія знаходилась під Харковом).

У 1920-і роки одночасно був завідувачем декількох навчальних закладів Полтави, зокрема семирічної школи №10.

У 1927-1935 роках очолював дитячу трудову комуна імені Ф. Е. Дзержинського для неповнолітніх правопорушників під Харковом. Розробив оригінальну педагогічну систему, в основу якої поклав ідею перевиховання та формування гармонійно розвиненої особистості в колективі та через колектив.

З 1 липня 1935 року - помічник начальника Відділу трудових колоній НКВС СРСР. У його віданні знаходилося 42 дитячі виховні установи. З жовтня 1936 року працював консультантом Броварської трудової колонії для неповнолітніх.

У 1937 році переїхав до Москви. Помер 1 квітня 1939 року на станції Голіцино Московської області.

Автор педагогічної прози, в якій узагальнено його досвід роботи з «важкими» дітьми - «Педагогічна поема» (книги 1-3, 1933-1935), «Флаги на баштах» (1938), «Книга для батьків» (1937). Його твори

Рис.3.13. Чоловіки-педагоги в історії України

Висновки до розділу

У даному розділі кваліфікаційної роботи було розроблено макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)». Використання сучасного програмного забезпечення Adobe Illustrator, Photoshop та InDesign забезпечило високу якість графічного оформлення, чіткість зображень та правильне форматування тексту, що сприяє естетичній привабливості макету.

Були проаналізовані естетичні та функціональні аспекти дизайну, що дозволило досягти балансу між візуальною привабливістю та функціональністю. Враховано потреби та очікування цільової аудиторії – науковців, педагогів, студентів та всіх, хто цікавиться історією педагогіки України. Макет забезпечує високу якість підготовки до друку, що зменшує ризики виникнення помилок під час друку та гарантує високу якість кінцевого продукту.

Таким чином, проведено комплексну роботу, що відповідає всім необхідним вимогам, дозволяючи успішно надрукувати та розповсюдити словник, сприяючи збереженню та популяризації наукової спадщини видатних педагогів України.

ВИСНОВКИ

Під час виконанні кваліфікаційної роботи було розроблено макет енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)». У даній роботі було

1) Здійснено аналіз теоретичних засад розробки енциклопедичного біографічного словника:

Аналіз теоретичних засад розробки енциклопедичного біографічного словника є першочерговим завданням у процесі створення даного виду довідкового видання. Вивчено історичний розвиток біографічних словників, методологічні підходи до їх створення, а також сучасні тенденції в цій галузі. Основна увага приділялася таким аспектам, як критерії відбору персоналій, структура та формат подання інформації, забезпечення достовірності та повноти даних.

2) Визначено етапи та методи створення енциклопедичного біографічного словника як виду довідкових видань;

3) Здійснено аналіз та обрано програмне забезпечення для формування та створення макету:

Для формування та створення макету енциклопедичного біографічного словника було проаналізовано та обрано відповідне програмне забезпечення. Основними критеріями вибору були функціональність, зручність використання, можливість інтеграції різних видів контенту (текст, графіка, ілюстрації) та підтримка високої якості друку.

Було обрано наступні програми:

Adobe Illustrator: Використовувався для створення високоякісних векторних ілюстрацій та графічних елементів.

Adobe Photoshop: Використовувався для обробки та корекції фотографій, підготовки зображень до друку.

Adobe InDesign: Основна програма для верстки та макетування сторінок словника, що забезпечує професійний рівень підготовки друкованих матеріалів.

4) Розроблено макет енциклопедичного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)»:

Розробка макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)» була здійснена з урахуванням усіх етапів та вимог до створення довідкових видань. Використання сучасного програмного забезпечення *Adobe Illustrator*, *Photoshop* та *InDesign* забезпечило високий рівень якості макету, що сприятиме успішному друку та розповсюдженню словника.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Енциклопедія> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Загальна характеристика довідкового видання. URL: <https://studfile.net/preview/9021873/page:16/> (дата звернення: 15.05.2024).
3. Біографічний словник Chambers. URL: <https://chambers.co.uk/book/chambers-biographical-dictionary/> (дата звернення 14.05.2025).
4. ДСТУ 3017–95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Київ, 1995(Інформація та документація).
5. Порівняльні життєписи. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%94%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B8. (дата звернення: 17.05.2024).
6. Життя дванадцяти цезарів. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%86%D1%8F%D1%82%D0%B8_%D1%86%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B2. (дата звернення: 20.05.2024).
7. Літописець епохи Відродження: Джорджо Вазарі. URL: <https://kpi.ua/vazari>. (дата звернення: 25.05.2024).
8. Енциклопедія. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Encyclop%C3%A9die_ou_Dictionnaire_raisonn%C3%A9_des_sciences,_des_arts_et_des_m%C3%A9tiers (дата звернення 14.05.2025).

9. Allgemeine Deutsche Biographie.

URL:https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Allgemeine_Deutsche_Biographie (дата звернення 14.05.2025).

10. Britannica. URL:https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Encyclopedia_Britannica (дата звернення 14.05.2025).

11. В. І. Попик. Українська біографіка ХХІ століття: мозаїка контекстів і форм :колективна монографія. Г. А. Александрова, Л. І. Буряк та ін. ; НАН України, Нац. б–ка України імені В. І. Вернадського ; редкол.: В. І. Попик (відп. ред.) та ін. Київ, 2021.

12. Національний біографічний словник.

URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA (дата звернення 15.05.2025).

13. Міжнародна енциклопедія жінок-композиторів. URL:https://en.wikipedia.org/wiki/International_Encyclopedia_of_Women_Composers (дата звернення 14.05.2025).

14. Зарубіжні біографічні словники педагогів: концепції створення й особливості контенту. Олександр міхно. Випуск 17.

15. WBIS. URL: <https://wbis.degruyter.com/> (дата звернення 17.05.2025)

16. Ресурси довідкової біографічної інформації : історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія. НАН України, Нац. б–ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2013. – 520 с.

17. Hans Renders. Theoretical Discussions of Biography: Approaches from History, Microhistory, and Life Writing / Hans Renders, Binne De Haan. – Boston : BRILL, 2014. – 294 p.

18. Борчук С. Передумови та етапи створення "енциклопедичного словника"/С. Борчук//Наукові праці Кам'янець–Подільського національного

університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. 2017. Т. 27. С. 328–337. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_2017_27_25. (дата звернення: 15.05.2024).

19. Жінки України. URL:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_\(%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_(%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA)) (дата звернення 17.05.2025)

20. Розман І. Українська педагогічна біографія (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) / О.В. Ужгород. 2020.

21. Офсетний друк. URL: <https://kremdruk.com.ua/ru-kto-eshhe-hochet-znat-chem-otlichajutsja-ofsetnaja-i-cifrovaja-pechat-ua-hto-shhe-hoche-diznatisja-chim-vidriznjajutsja-ofsetnij-i-cifrovij-druk/> (дата звернення 19.05.2025).

22. Офсетна машина. URL: <https://kopibum.com/ofsetnyi-druk---tekhnohiiia-dlia-velykukh-tyrazhiv-52/> (дата звернення 19.05.2025).

23. Машина цифрового друку. URL: <https://www.satzdruck.com/digitaldruck/> (дата звернення 19.05.2025).

24. Графік залежності ціни від тиражу продукції URL: <https://vaite.kiev.ua/> (дата звернення 20.05.2025).

25. В.І. Шпак. Поліграфія: книга редактора : навчальний посібник. К.: ДП «Експрес–об’ява», 2017. – 288 с

26. Історія видавничої справи; Підручник. – 2–ге вид., виправлене. – К.; Наша культура і наука, 2007.

27. Ткаченко В. П., Чеботарьова І. Б., Киричок П. О., Григорова З. В. Енциклопедія видавничої справи: Навч. посібник. – Х.: ХНУРЕ, 2008

28. Попик В. І. Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / [відп. ред. Л. А. Дубровіна] ; Нац. акад. наук України, Нац. б–ка України імені В. І. Вернадського. Київ : [б.в.], 2013.

29. Вітчизняні ресурси біографічної та біобібліографічної інформації: проблеми формування й використання : колективна монографія. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; редкол.: В. І. Попик (відп. ред.) та ін. Київ, 2016. 272 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002121>
30. Merrill B., West L. Using Biographical Methods in Social Research. Los Angeles; London: SAGE, 2009. 211 p.
31. Менжулін В. І. Біографічний підхід в історико-філософському пізнанні. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія» ; Аграр Медіа груп, 2010. 455 с.
32. Черниш Н. Сучасна типологія енциклопедичних видань: книгознавчий аспект / Н. Черниш // Український інформаційний простір. 2016.
33. Maurois A. Aspects of Biography ; trans.S.C. Roberts. –Cambridge: Cambridge University Press, 1929.
34. Wool W.. "The of Biography". Biography Past and Present. Selection and Critical Essays. 1965.
35. Paul M. Kendall. Biography: narrative genre. Encyclopedia Britannica URL: <https://www.britannica.com/Biographies>
36. Буряк Л. І. Українська біографіка «плинних часів»: пропозиція осмислення. Українська біографістика = Biographistica Ukrainica : зб. наук. пр. Ін-ту біогр. дослідж. Київ, 2020. Вип. 19.
37. Вернік Ю. Біографічні словники у світлі розвитку інформаційних технологій. Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. Вип. 28. С. 520–528.

ДОДАТКИ

Додаток А

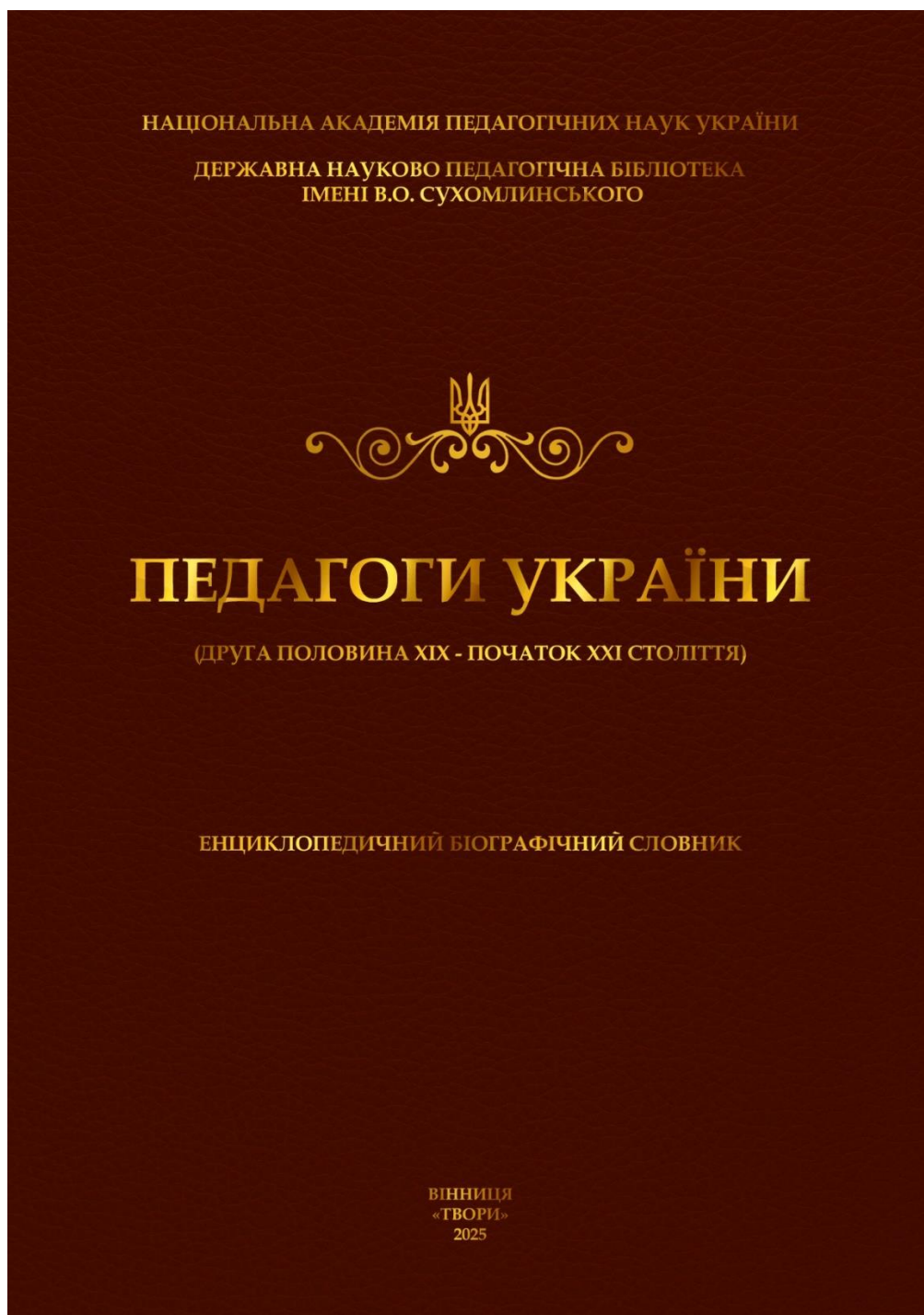

Рис. А.1. Макет обкладинки енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)»

Результати розробки макету енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»

<p style="text-align: center;">НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ</p> <p>Національна академія педагогічних наук України - провідна наукова установа в галузі освіти. Вона була створена у 1992 році з метою розвитку педагогічної науки та вдосконалення освітньої системи нашої держави.</p> <p>Протягом усієї своєї 30-річної історії вчені Академії працюють над створенням інноваційних методик навчання, новітніх підручників, цікавого змісту освіти. Вони досліджують актуальні проблеми виховання особистості та її успішної самореалізації у швидкозмінному світі.</p> <p>Сьогодні науковці Академії враховують світові тенденції розвитку освіти, зокрема вплив глобалізації та інформаційних технологій. Завдяки їхній роботі освітній процес в Україні відповідає найкращим світовим стандартам. Академія сприяє підготовці освіченої, креативної та конкурентоспроможної молоді - майбутнього нашої країни.</p> 	
<p style="text-align: center;">ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО</p> <p>Науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського - провідний бібліотечно-бібліографічний центр у галузі педагогіки та психології. Бібліотека була заснована у 2003 році як установа Національної академії педагогічних наук України. Її фонди налічують понад мільйон примірників найновішої науково-педагогічної літератури.</p> <p>Основні напрями діяльності бібліотеки - бібліотекознавство, бібліографознавство, інформаційна підтримка освіти, дослідження історії педагогіки. Бібліотека виконує функції національного галузевого книгозбирання та координаційного центру для мережі освітніх бібліотек.</p> <p>Завдяки фондам та інформаційним ресурсам бібліотеки дослідники, викладачі та фахівці освітньої галузі мають доступ до найсучасніших знань у своїй професійній сфері.</p> 	

Рис.Б.1. Розворот «Про авторів»

<p style="text-align: center;">ПРО ВИДАННЯ</p> <p>Енциклопедичний біографічний словник «Педагоги України» - фундаментальне довідкове видання, присвячене видатним постатям вітчизняної педагогіки.</p> <p>Ідея створення Словника належить провідним науковцям Національної академії педагогічних наук України. Уперше в історії української педагогіки здійснена спроба узагальнити та систематизувати відомості про життя і діяльність педагогів-науковців та освітніх діячів з другої половини XIX до початку XXI століття.</p> <p>Словник містить понад 1000 біографічних статей, ілюстрованих унікальними архівними матеріалами. Висвітлено внесок у розбудову вітчизняної освіти та педагогічної думки таких видатних постатей, як Софія Русова, Григорій Ващенко, Антон Макаренко, Василь Сухомлинський та багатьох інших.</p> <p>Енциклопедичне видання має неабияку наукову і культурну цінність. Воно слугуватиме пошануванню пам'яті видатних педагогів України та популяризації їхньої спадщини.</p>	 <p style="text-align: center;"><i>Василь Сухомлинський</i></p> <p>Енциклопедичний біографічний словник «Педагоги України» - фундаментальне довідкове видання, присвячене видатним постатям вітчизняної педагогіки.</p> <p>Ідея створення Словника належить провідним науковцям Національної академії педагогічних наук України. Уперше в історії української педагогіки здійснена спроба узагальнити та систематизувати відомості про життя і діяльність педагогів-науковців та освітніх діячів з другої половини XIX до початку XXI століття.</p> <p>Словник містить понад 1000 біографічних статей, ілюстрованих унікальними архівними матеріалами. Висвітлено внесок у розбудову вітчизняної освіти та педагогічної думки таких видатних постатей, як Софія Русова, Григорій Ващенко, Антон Макаренко, Василь Сухомлинський та багатьох інших.</p> <p>Енциклопедичне видання має неабияку наукову і культурну цінність. Воно слугуватиме пошануванню пам'яті видатних педагогів України та популяризації їхньої спадщини.</p>
 <p style="text-align: right;"><i>Софія Русова</i></p>	

Рис.Б.2. Розворот «Про видання»

Рис.Б.3. Розворот «Історія педагогіки в Україні»

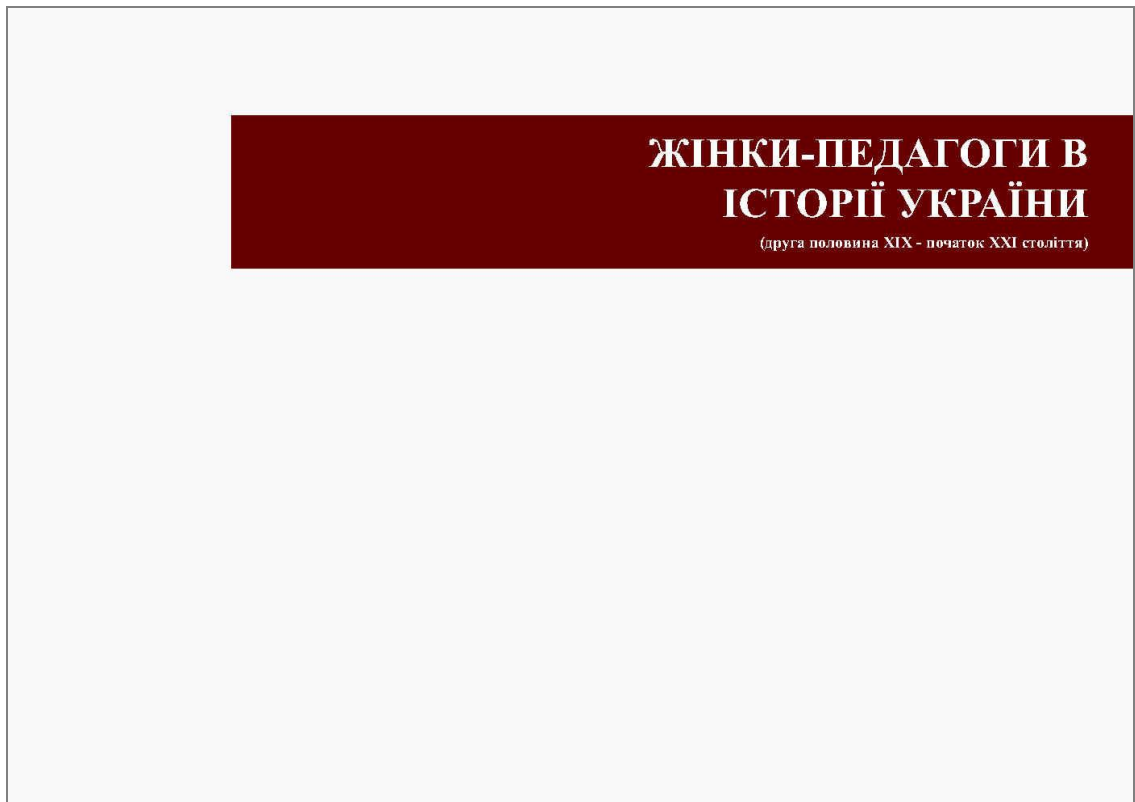

Рис.Б.4. Розворот «Розділ «Жінки-педагоги»»

	<p>просвітницькою діяльністю в різних містах України, неодноразово зазнавала утисків та арештів з боку царської влади.</p> <p>У 1901 р. С. Русова заснувала першу приватну українську гімназію для дівчат у Києві. Вона розробила оригінальну педагогічну систему на принципах народності, природовідповідності та гуманізму.</p> <p>З 1917 р. Софія Русова очолювала відділ дошкільної та позашкільної освіти в урядах УНР та активно працювала над реформуванням української школи.</p>		<p>Подружжя поширювало українське слово серед населення, збирало і обробляло фольклорні матеріали.</p> <p>Є авторкою оповідань «Орлеанська дівчина Жанна Д'Арк», «Під землею: Оповідання про шахти», «Мудрий учитель: Оповідання про Сократа» та інших; нарисів «Гетьман Петро Сагайдачний», «Як визволилися Північні Американські Штати» тощо. Здійснила низку художніх перекладів творів Г.К. Андерсена, Г.Бічер-Стоу, Г.Бсена, І.Тургенєва, Л.Толстого та ін. Брала участь у створенні разом з Б.Грінченком перших українських букварів і читанок для школи.</p>
<p>РУСОВА Софія Федорівна (1856-1940) – визначний український педагог, громадський і культурний діяч доби національного відродження.</p> <p>Народилася у сім'ї зuboжлого шведського дворянина Федора Ліндфорса та французьки Ганни Жерве на Чернігівщині. Здобула блискучу домашню та гімназійну освіту. У 1870 р. закінчила Київську Фундуклеївську жіночу гімназію з золотою медаллю.</p> <p>Разом з сестрою Марією в 1871 р. відкрила у Києві перший в Україні дитячий садок з рідною мовою виховання та навчання.</p> <p>У 1874 р. вийшла заміж за відомого громадського діяча Олександра Русова. Протягом 1876-1901 рр. подружжя Русових активно займалося культурно-</p>	<p>Після поразки визвольних змагань у 1920 р. емігрувала до Чехословаччини. У Празі продовжувала активну науково-педагогічну та громадську діяльність, захистила докторську дисертацію.</p> <p>Автор понад 100 підручників та наукових праць. Померла у 1940 р., похована в Празі. Реабілітована в УРСР у 1959 р.</p>	<p>ГРИНЧЕНКО-Загірна Марія Миколаївна (4 червня 1863, с. Піщане Броварського повіту Київської губернії, нині село Бориспільського району Київської області – 15 липня 1928, м. Київ) – українська письменниця, поетеса, перекладачка, громадська діячка.</p> <p>Народилася в родині викладача Піщанської повітової школи Миколи Гладиліна. Закінчила Прилуцьку жіночу гімназію. У 1882–1884 рр. працювала сільською вчителькою в Олексіївській школі Костянтинівського повіту Полтавської губернії.</p> <p>З 1884 р. друкувала вірші у газетах та журналах «Зоря», «Дзвінок», «Правда» та інших. У 1890 р. вийшла заміж за Бориса Грінченка. Разом з чоловіком активно займалася громадсько-просвітницькою діяльністю.</p>	<p>Після смерті чоловіка у 1910 р. очолила видання його незавершених творів. Залишалася активною громадською діячкою до кінця життя.</p> <p>Померла раптово 15 липня 1928 р. у Києві. Похована на Байковому кладовищі поруч з чоловіком.</p>

Рис.Б.5. Розворот «Жінки-педагоги»

ЧОЛОВІКИ-ПЕДАГОГИ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

(друга половина XIX - початок XXI століття)

Рис.Б.6. Розворот «Розділ «Чоловіки-педагоги»»

	<p>час активно друкувався з питань народної освіти. У 1887 р. одружився з Марією Загірною.</p>		<p>Ковалівці (тепер - Макаренківський район Полтавської області), якою керував до 1928 року (з 1926 року колонія знаходилась під Харковом).</p>
<p>ГРИНЧЕНКО Борис Дмитрович (9 грудня 1863, хутір Вільховий Яр, Харківська губернія, нині Сакхобинський район Харківської області — 23 квітня 1910, м.Оспеданетті, Італія) — український письменник, педагог, громадсько-політичний діяч, етнограф, лексикограф, перекладач, видавець. Один з фундаторів української національної школи.</p>	<p>У 1894-1899 рр. працював у Чернігівському губернському земстві. Організував у Чернігові українське книговидавництво, яке видало понад 50 найменувань книжок.</p>	<p>МАКАРЕНКО Антон Семенович (1 березня 1888, Білопілья, Харківська губернія, Російська імперія - 1 квітня 1939, Голіцино, СРСР) - радянський педагог і письменник, один з провідних теоретиків і практиків радянської педагогіки 1920-30-х років.</p>	<p>У 1920-і роки одночасно був завідувачем декількох навчальних закладів Полтави, зокрема семітрічної школи №10.</p>
<p>Народився у дворянській родині. Зробив початкову домашню освіту. У 1874-1879 рр. навчався у Харківському реальному училищі, звідки був виключений за революційну діяльність та ув'язнений.</p>	<p>У 1902 р. оселився у Києві. Укладав та видав 4-томний «Словарь української мови». Один із засновників товариства «Пресвіта» та Української радикально-демократичної партії. Активно відстоював ідею створення української національної школи, написав низку статей з цієї проблематики.</p>	<p>Народився в сім'ї робітника-маляра. Закінчив Кременчуцьке вище початкове чотирикласне училище (1904). У 1905 році закінчив Кременчуцький педагогічний курс. Працював учителем та вихователем узагітничних училищ (1905-1917). У 1917 році закінчив Полтавський учительський інститут.</p>	<p>У 1927-1935 роках очолював дитячу трудову комуна імені Ф. Е. Дзержинського для неповнолітніх правопорушників під Харковом. Розробив оригінальну педагогічну систему, в основу якої поклав ідею перевиховання та формування гармонійно розвиненої особистості в колективі та через колектив.</p>
<p>У 1881 р. склав іспити на звання вчителя народних шкіл. У 1881-1893 рр. працював учителем у сільських школах Харківщини та Катеринославщини. У цей</p>	<p>Помер за кордоном під час лікування. Похований у Києві на Байковому кладовищі.</p>	<p>У 1920 році за дорученням Полтавського губернського відділу народної освіти організував першу в Україні трудову колонію для неповнолітніх правопорушників у</p>	<p>З 1 липня 1935 року - помічник начальника Відділу трудових колоній НКВС СРСР. У його віданні знаходилося 42 дитячі виховні установи. З жовтня 1936 року працював консультантом Бюварської трудової колонії для неповнолітніх.</p>
			<p>У 1937 році переїхав до Москви. Помер 1 квітня 1939 року на станції Голіцино Московської області.</p>
			<p>Автор педагогічної прози, в якій узагальнено його досвід роботи з «важкими» дітьми - «Педагогічна поема» (книги 1-3, 1933-1935), «Флаги на баштах» (1938), «Книга для батьків» (1937). Його творче</p>

Рис.Б.7. Розворот «Чоловіки-педагоги»

<p>Роль та значення педагогів в Україні визначаються їхнім внеском у розвиток освіти, формування національної свідомості та виховання молодого покоління. Педагогічна діяльність має ключове значення для будівництва суспільства, оскільки вона формує цінності, знання та навички учнів, що стає основою для подальшого розвитку країни. В цьому контексті виникає необхідність створення енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX - початок XXI століття)», який відобразить багатогранність педагогічної спадщини та важливість особистостей, які внесли свій вклад у розвиток освіти.</p>	<p>Створення енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України» є важливим кроком для систематизації та збереження пам'яті про видатних педагогів. Цей словник має на меті висвітлити життєвий і творчий шлях особистостей, які внесли суттєвий внесок у розвиток освіти в Україні. Він стане невід'ємною частиною культурної спадщини та дозволить наступним поколінням отримати доступ до цінної інформації про своїх освітянських предшественників.</p>
<p>За останні століття педагоги в Україні грали ключову роль у становленні та розвитку освітньої системи. Їхня діяльність спрямована на підготовку молодого покоління до життя, формування громадянської позиції та розкриття талантів кожної особистості. Педагогічний внесок вчителів, вихователів, науковців та інших педагогічних працівників важливий не лише в контексті освіти, але й як складова національного культурного досвіду.</p>	<p>Збір інформації про педагогів періоду від другої половини XIX століття до початку XXI століття стане не лише важливим ресурсом для дослідників та істориків, але й інструментом для формування образу сучасного педагога. Через аналіз життєвого та творчого досвіду видатних особистостей сфери освіти можна здобути унікальні уроки, які стануть джерелом натхнення для сучасних педагогів.</p>
	<p>Зокрема, словник може включати інформацію про педагогів різних етапів розвитку української освіти, їхні досягнення, погляди на виховання та навчання, а також вплив на розвиток національної освітньої системи. Такий словник стане неocenним ресурсом для наукової спільноти, студентів, вчителів та всіх, хто цікавиться історією української освіти.</p>
	<p>У підсумку, педагоги відіграють важливу роль у формуванні суспільства, його цінностей та ідентичності. Створення енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України» буде важливим кроком для збереження та передачі педагогічної спадщини майбутнім поколінням, сприяючи розумінню і цінуванню внеску педагогів у розвиток українського суспільства.</p>

Рис.Б.8. Розворот про важливість та значення випуску енциклопедичного біографічного словника «Педагоги України (друга половина XIX – початок XXI століття)»